

MUSEUMSPLAN FOR LØRENSKOG KOMMUNE

En samlet oversikt over status for museets virksomhet og veien videre for museumsdriften i Lørenskog i perioden 2015-2019.

*Lørenskog
bygdemuseum,
2015-2019*

Forord

Denne planen er utarbeidet av Lørenskog bygdemuseum på oppdrag av Kultur Lørenskog kommune og bygger på Museumsplan for Lørenskog bygdemuseum 2010-2014.

Planen forholder seg til den kulturhistoriske virksomheten som er definert innunder Lørenskog bygdemuseums ansvarsområde og de anleggene som hører til, det vil si: Skårer gård, Skulerudstua og Vasshjulet i Losby.

Lørenskog bygdemuseum startet planprosessen for ny museumsplan i august 2013. Foreliggende forslag er basert på den foregående museumsplanen og innspill fra museumsfaglig råd for Lørenskog bygdemuseum, Kultur Lørenskog kommune og Akershusmuseet. Planen er utarbeidet av Museumstjenesten i Akershusmuseet v/konservator Kirsten Linde som saksansvarlig.

Vi håper at museumsplanen for Lørenskog kommune vil bli et nyttig styringsredskap for utviklingen av museumsvirksomheten i kommunen. Planen vil kunne gi innsikt i situasjon, utfordringer og ambisjoner på museumsområdet i Lørenskog kommune for de kommende fire årene.

Lørenskog

Januar 2014

Kirsten Linde
Konservator og ansv. Lørenskog bygdemuseum

Innholdsfortegnelse

1	Museumsplan.....	4
1.1	Bakgrunn.....	4
1.2	Formålet med planen	4
1.3	Definisjoner og klargjøring av begreper relaterte til planen	5
	1.3.1 Hva er et museum?.....	5
	1.3.2 Kulturarv, kulturminner og –miljø.....	5
	1.3.3 Museet som kulturell møteplass	6
1.4	Statlig museumsreform og konsolidering med Akershusmuseet	6
	1.4.1 Konsolideringen av Lørenskog bygdemuseum.....	7
	1.4.2 Akershusmuseet	7
1.5	Lørenskog bygdemuseum – eierstruktur, styringsform, bemanning og samarbeidsavtaler	7
	1.5.1 Eier og drifter.....	7
	1.5.2 Museumsfaglig råd og driftsråd	7
	1.5.3 Bemanning.....	8
	1.5.4 Samarbeidsavtaler med frivillige organisasjoner	8
1.6	Finansiering av museumsdriften.....	9
	1.6.1 Kommunalt tilskudd	9
	1.6.2 Statlig og fylkeskommunalt tilskudd.....	9
	1.6.3 Utleievirksomhet.....	9
	1.6.4 Frivillig innsats	9
	1.6.5 Utvikling.....	9
2	Status for museumsvirksomheten.....	10
2.1	Bygninger og anlegg	10
	2.1.1 Skårer gård	10
	2.1.2 Skulerud gård.....	12
	2.1.3 Vasshullet i Losby.....	12
2.2	Vedlikehold.....	12
	2.2.1 Skårer gård	12
2.3	Brannsikring.....	13
2.4	Gjenstandssamlingen og magasineringsforhold.....	13
2.5	Utstillinger.....	13
	2.5.1 Faste/permanente utstillinger.....	14
	2.5.2 Skiftende/temporære utstillinger	15
2.6	De levde av jorda-prosjektet.....	17
2.7	Undersøkelser og kunnskapsinnhenting	18
2.8	Aktiviteter	18
	2.8.1 Åpningstider og kafé	18
	2.8.2 Faste arrangementer.....	19
	2.8.3 Skoleopplegg og omvisninger.....	21
	2.8.4 Utleie til møter og private arrangement	21
2.9	Lørenskogs befolkning – museets målgrupper	21
	2.9.1 Hvem kommer på museet?	21
	2.9.2 Aldersgrupper.....	22
	2.9.3 Besøkende med flerkulturell bakgrunn	23
	2.9.4 Tilgjengeliggjøring for grupper med nedsatt funksjonsevne	24
3	Evaluerings av forrige planperiode.....	25
3.1	Status over prosjekter fra prioriterte tiltak 2010-2014.....	25
3.2	Konklusjon og anbefaling til den nye planperioden	27

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

4 Ny plan for perioden 2015 – 2019	28
4.1 Planprosessen	28
4.1.1 Grunnlagsdokumenter	28
4.1.2 Forholdet til andre kommunale planer.....	28
5 Strategier	29
5.1 Visjoner for Lørenskog kommunes museumsvirksomhet.....	29
5.2 Akershusmuseets strategiplan, 2013-16	29
5.3 Lørenskog bygdemuseums strategiplan, 2014-18.....	30
5.4 Kostnadsramme	32
Vedlegg 1: Lørenskog bygdemuseums historie	34
Vedlegg 2: Historiske riss	35
Vedlegg 3: Bygninger/anlegg – fakta.....	37

1 Museumsplan

1.1 Bakgrunn

Lørenskog bygdemuseum har eksistert som en visjon siden mellomkrigsårene da en startet de første innsamlinger av gjenstander fra bygda. I en kommune som forandret seg i en rivende fart, var det mange som så viktigheten av å kunne bevare noe av fortiden for å kunne vise hvordan tidligere generasjoner i bygda hadde bodd og levd.

Mange ildsjeler skal ha ære for at drømmen om et bygdemuseum har fått vokse og materialisere seg med sentrum på Skårer gård. Gjennom årene er det samlet inn et anselig antall gjenstander med særlig vekt på redskaper knyttet til landbruk og livet på gården, noe som også har gjenspeilt seg i utstillingsvirksomheten på museet.

Aktiviteten ved bygdemuseet er stor og mangesidig. Dette vises blant annet gjennom stor publikumsaktivitet de siste årene. Museumsanlegget på Skårer gård benyttes flittig som kulturell møteplass, et sted for rekreasjon og opplevelse, med en egenverdi som en grønn lunge midt mellom høyhus og kjøpesentra. Denne kombinasjonen av museum og kulturelt mangfoldig møteplass har blitt et kjært og viktig kjennemerke for Lørenskog bygdemuseum lokalt.

Bygdemuseet har de siste årene vært del av et nasjonalt museumsfaglig nettverk gjennom konsolidering med Akershusmuseet og har startet tilsetting av eget faglig personale. Med dette er bygdemuseet blitt med i den landsomfattende reformen for å styrke museene på alle fagområder.

Som del av et regionalt museumsnettverk er bygdemuseet på Lørenskog blitt en aktør i den samlede formidlingen av regionens kulturhistorie. Dette innebærer at Lørenskog bygdemuseum skal finne en naturlig plass både som formidler av kommunens egen historie og som bidragsyter til formidlingen av hele regionens felleshistorie.

Lørenskog bygdemuseum skal trekke de lange linjene i kulturhistorien. Fra fjern fortid og til vår egen tid og slik bidra til forankring i en raskt omskiftelig tid. Urbaniseringen som følge av naboskapet med hovedstaden er en sentral del av det siste århundrets historie i Lørenskog slik som i mange andre akershuskommuner. Her finner vi også historien til alle de som har kommet flyttende fra andre steder og kulturer og blitt *nye* akershusbeboere. Også deres historie må ivaretas og formidles.

Skal historien oppleves som interessant for dagens og morgendagens generasjoner må vi utvikle måten vi formidler historien på. Dagens muligheter er mange når det gjelder digital formidling, nyskaping av utstillinger og aktivitetstilbud.

Museet skal fortsatt utvikles som en møteplass med et bredt tilbud av aktiviteter og gode opplevelser for hele befolkningen. Lørenskog bygdemuseum skal stimulere nye generasjoner til ny kunnskap om og tilhørighet til Lørenskog og regionens historie.

1.2 Formålet med planen

Målet med planarbeidet er at Lørenskog bygdemuseum i samarbeid med eier (Lørenskog kommune), drifter (Akershusmuseet) og ulike brukergrupper (Lørenskog Historielag, Lørenskog Husflidslag, Lørenskog Hagelag, Leikarringen Hunar m.fl.) skal få en samlet oversikt over status for museets virksomhet og stake ut veien videre for museumsdriften i Lørenskog.

I tillegg er det ønskelig at planen skal bidra til et økt engasjement for det lokalhistoriske arbeidet, også blant grupper av Lørenskogs befolkning som tradisjonelt ikke har sett på bygdemuseet som "sitt museum".

Museumsplanen skal bidra til å:

- Tydeliggjøre retningen videre i museumsvirksomheten i Lørenskog
- Gjennomføre en plan- og målstyrt videreutvikling av museet
- Ivareta bygdemuseets målsetninger om kvalitetsmessig museumsfaglig drift
- Ivareta bygdemuseets målsetninger om å være en møteplass for bred kulturell aktivitet

1.3 Definisjoner og klargjøring av begreper relaterende til planen

1.3.1 Hva er et museum?

Den internasjonale museumsorganisasjonen ICOM – The International Council of Museums definerer museumsvirksomhet slik:

Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, forsker i, formidler og stiller ut materielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed. (ICOM)

Museer i dag forventes å være møteplasser for kunnskapsopplevelser som bidrar til:

forståelse for sammenbenger i tilværelsen innsyn i og ansvarsfølelse for økologiske samspill respekt og toleranse for kulturelt mangfold (St.prp. nr. 1 (1994-95) for Kulturdept.)

Museers særmerke:

Det museer kan gjøre svært effektivt og kanskje på en enestående måte, er å la folk få oppleve det autentiske og konkrete «the real thing» på en måte som skaper et ønske om å vite mer. (NOU 1996:7 Museum, Mangfald, minne, møtestad¹)

1.3.2 Kulturarv, kulturminner og –miljø

- *Kulturarven* er samfunnets felles arv av kulturminner. Vi tar vare på kulturarven fordi den kan gi oss selv og våre etterkommere en identitet og selvforståelse. Vi kan få opplevelser og kjenne trivsel. Kulturarven kan også gi oss en følelse av å høre hjemme. Å være kjent med ting og omgivelser gir oss også en trygghet.
- *Kulturminner* er alle typer spor etter menneskers aktiviteter og nærvær i våre omgivelser. De kan være flere tusen år gamle eller de kan være fra i går, og forteller om alt fra historiske begivenheter til hverdagsliv. Kulturminner er glimt fra hensvunne tider og de fungerer som kikkhull inn i en annen verden. Når kulturminner ødelegges utslettes de spor som tidligere var laget, slik at vi mister tilgang til kunnskap om hvordan folk levde før. Vi kan ikke ta vare på alt, men det vi velger å bevare må vi ta godt vare på.
- *Kulturmiljø* er et område der kulturminner inngår i en sammenheng eller helhet. Eksempelvis kan et hus være et kulturminne. Ligger huset i et tun med flere bygninger som hører sammen og har forskjellige funksjoner, kan det være et kulturmiljø. Kulturmiljøet

¹ NOU 1996:7 Museum, Mangfald, minne, møtestad s. 112. Sitat fra: Hooper-Greenhill, E. (Ed.) 1994: The Educational Role of the Museum. London og New York.

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

viser sammenhengen og helheten som gjør at de enkelte kulturminnene får større mening enn om de sto hver for seg.

1.3.3 Museet som kulturell møteplass

Det er en nedfelt målsetning i Lørenskog bygdemuseums vedtekter at museet skal fungere som et samlingssted der en rekke former for kulturytring kan oppleves, både som del av museets historiske formidleroppgaver og i kontrast til disse.

Museer skal være møteplasser. Målet om å være en mangfoldig, kulturell møteplass står ikke i motsetning til museets faglige målsetninger. Fra et museumsfaglig perspektiv vil fokuset for disse ”møtene” alltid baseres i kunnskapsopplevelser ut ifra museets kulturhistoriske samlinger.

Museene skal være møtesteder i vid betydning av ordet for alle de som søker kunnskap, opplevelser, intellektuelle og følelsesmessige utfordringer knyttet til materielle minner av alle slag. (jfr. NOU 1996: 7 Museum mangfald, minne, møtestad)

I blant kan det imidlertid oppstå interessekonflikter når det dreier seg om bruken av de fysiske kulturminnene. Det viktige i et museumsfaglig perspektiv er at kulturminnene, i sitt kulturmiljø, kan bli vist fram mest mulig autentisk og at de ikke ødelegges. Utfordringen blir dermed å finne en god balanse mellom bruk og bevaring.

1.4 Statlig museumsreform og konsolidering med Akershusmuseet

Museumslandskapet i Norge formes i økende grad av den pågående museumsreformen som er styrt fra statlige myndigheter. Reformen ble igangsatt i 2002. Målet er å *videreutvikle museumssektoren* som ressurs for *kunnskap og opplevelse* i et bredt samfunnsperspektiv. Reformen skal bidra til å heve kvaliteten ved museene og reformen består av to elementer: Konsolidering og nettverk.

1. *Konsolideringen* går ut på slå sammen museer for slik å skape større og sterkere faglige, økonomiske og administrative enheter som bedre kan møte museenes mange utfordringer og sikre regionalt bærekraftige institusjoner. Tanken bak all konsolidering er ideen om å kunne hente mer ut av bestående organisasjoner gjennom samordning, samarbeid og utvikling. Slike prosesser har klare preg av omstilling og nytenkning.
2. *Nettverk*. De nasjonale museumsnettverkene består av et formaliserte og faglige samarbeid mellom konsoliderte museumsenheter med felles arbeidsområder. I hvert av de faglige nettverkene er ett museum koordinator. Lørenskog bygdemuseum har gjennom Akershusmuseet adgang til å være deltaker i en eller flere av de nasjonale museumsnettverkene.

1.4.1 Konsolideringen av Lørenskog bygdemuseum

Kommunestyret i Lørenskog vedtok i mai 2006 å gå inn for den fremforhandlede avtalen mellom kommunen og Akershus fylkesmuseum (nå Akershusmuseet) om overtakelse av driften av Lørenskog bygdemuseum.

Lørenskog kommune har gjennom avtalen gitt uttrykk for at bygdemuseet skal være en integrert del av det fremtidige museumsvesenet i landet gjennom en organisatorisk tilknytning til Akershusmuseet. Med dette ønsker kommunen å få et kvalitativt bedre museum, først og fremst museumsfaglig, men fortsatt også som et mangfoldig kulturelt samlingssted.

Konsolideringsavtalen gjelder på ubestemt tid. Avtalen ble evaluert av kommunestyret våren 2009.

1.4.2 Akershusmuseet

Akershusmuseet er et konsolidert museum med formidlingsavdelinger lokalisert i hele Akershus fylke. Akershusmuseet har i dag 101 fast ansatte. I tillegg kommer sesongansatte og en betydelig innsats fra frivillige. Akershusmuseet har et samlet besøkstall på ca. 190 000 per år.

Akershusmuseets administrasjon samt hovedtyngden av fellestjenestene er lokalisert på Strømmen. administrasjonen, Kommunikasjonsavdelingen og fellestjenester administrerer og utfører tjenester for de lokale avdelingene. Fellestjenestene består av Museumstjenesten (med fotoavdeling) og Riktig Restaurering i Akershus.

Museet består per 2013 av følgende 18 formidlingsavdelinger i tillegg til Lørenskog bygdemuseum: Asker Museum, Aurskog-Høland bygdetun, Avistegnernes Hus, Eidsvoll museum, Fetsund Lenser, Follo Museum, Forsvarets Flysamling, Gamle Hvam museum, Hurdal Historielags Samlinger, Linderud Gård, Lommedalsbanen, Nes Samlinger, Oslofjordmuseet, Rælingen bygdetun, Skedsmo Bygdemuseum, Formidlingsavdeling Strømmen, Ullensaker museum og Urskog-Hølandsbanen.

1.5 **Lørenskog bygdemuseum – eierstruktur, styringsform, bemanning og samarbeidsavtaler**

1.5.1 Eier og drifter

Lørenskog bygdemuseum eies av Lørenskog kommune. Kommunen har som eier ansvaret for vedlikehold og brannsikring av bygningsmassen. Kommunen fastsetter via sin museumspolitik retningslinjene for museumsdriften på Lørenskog bygdemuseum.

Ansvaret for den daglige driften på Lørenskog bygdemuseum ivaretas ifølge konsolideringsavtalen av mai 2006 av Akershusmuseet. Akershusmuseet tilrettelegger for museumsdrift på Lørenskog bygdemuseum i samsvar med kommunale, fylkeskommunale og statlige retningslinjer.

1.5.2 Museumsfaglig råd og driftsråd

Lørenskog bygdemuseum fikk i 2012 endret sin rådsstruktur fra å ha et museumsråd til å ha et museumsfaglig råd og et driftsråd.

Museumsfaglig råds mandat er i samråd med leder for bygdemuseet å planlegge museets drift på overordnet nivå og bidra til følge opp at bygdemuseet utvikler seg i tråd med vedtatt museumsplan. Medlemmene representerer kommunen og forskjellige brukergrupper i museet. Museumsfaglig råd består per dags dato av: Knut Jan Nielsen (kultur og idrettsutvalget), Siri Adorsen (Lørenskog kommune Kultur), Ragnar Birkeland (lokalhistorisk miljø, oppnevnt av Lørenskog Historielag), Finn Evensen (Lørenskog kommune Oppvekst og utdanning), Tom Jøran Bauer (Akershusmuseet), Jann A. Holtet (driftsrådet for

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

Lørenskog bygdemuseum). Museumsfaglig råd har 4-6 møter i året. I 2013 har museumsfaglig råd hatt 6 møter.

Driftsrådets mandat er å ha hovedfokus på arrangementer og andre praktiske, driftsrelaterte spørsmål. Driftsrådet planlegger i samarbeid med leder for bygdemuseet de forskjellige arrangementer m.m. Driftsrådet består av representanter for de frivillige organisasjonene som bygdemuseet har samarbeidsavtaler med. Driftsrådet består per dags dato av: Kjersti Hegre og Bente Løken (Lørenskog Husflidslag), Aud Tangen (Lørenskog Historielag), Grete Lill Gundersen (Lørenskog Hagelag), Berit Hjørnevik (Leikarringen Hunar). Driftsrådet har i 2013 ikke hatt møter grunnet en ekstraordinær bemanningssituasjon. Samarbeid og planlegging har foregått direkte med de arrangementsansvarlige fra de frivillige organisasjonene.

1.5.3 Bemanning

Museet fikk sommeren 2008 tilsatt en faglig leder i 50 % stilling med ansvar for faglig, administrativ og økonomisk styring. Daglig leder har i 2013 vært sykmeldt og Museumstjenesten i Akershusmuseet har overtatt ansvaret for museumsvirksomheten til situasjonen er avklart.

Administrasjon av bygdemuseets utleie av selskapslokaler er en av oppgavene som tidligere har vært ivaretatt av Kultur i Lørenskog kommune. I 2009 ble denne oppgaven overtatt av bygdemuseet, som opprettet en 20-30 % stilling til denne oppgaven. Etter brannsikringsrestriksjonene i 2012 er utleievirksomheten ved museet redusert og utleieoppgaven blir ivaretatt av en timelønnet stilling.

Rengjøring av bygdemuseets lokaler blir ivaretatt av dets brukere, bortsett fra utleiedelen, som rengjøres av en timelønnet stilling i forbindelse med hver utleie.

Vaktmesterfunksjonen ved bygdemuseet blir ivaretatt av Teknisk i Lørenskog kommune. Behovet for denne tjenesten er stor.

Kultur i Lørenskog kommune har tidligere hatt viktige funksjoner i forhold til museets daglig ledelse og vil fortsatt være et viktig bindeledd mellom bygdemuseets ledelse og Lørenskog kommune.

1.5.4 Samarbeidsavtaler med frivillige organisasjoner

På grunn av iverksatte brannsikringstiltak har museets brukere måtte bytte lokaler fra usikrede rom i 2. etasje i våningshuset til kjellerlokaler i fjøsdelen av driftsbygningen. Med iverksettelse av foreslåtte brannsikringsløsninger vil 2. etasje i våningshuset igjen kunne gjenåpnes for kursvirksomhet.

Lørenskog Husflidslag holder nå til i lokaler i kjelleren på driftsbygningen på Skårer gård. Laget arrangerer St. Hans-feiringen, Påskemarked, Julemarked og Høstmarked på museet og bistår bygdemuseet ved diverse arrangementer. Laget har ved flere anledninger bidratt med betydelig dugnadsinnsats blant annet med oppussing i våningshuset og utvidelse av låvegulvet.

Lørenskog Historielag, som var en sentral aktør i oppbyggingen av Lørenskog bygdemuseums samlinger, holder til i et lokale i kjelleren på driftsbygningen på Skårer gård. Laget bistår bygdemuseet ved arrangementer, utstillingsarbeid og samlingsforvaltning.

Bygdemuseet har inngått samarbeidsavtaler med Lørenskog Husflidslag og Lørenskog Historielag om leie og drift av bygdemuseet på Skårer gård. Museet har inngått en liknende samarbeidsavtale med Leikarringen Hunar om leie og drift av Skulerudstua. Disse avtalene regulerer leieforhold samt ansvar for publikumstilbud og formidling av kulturhistoriske temaer. Museet har også inngått en samarbeidsavtale med Lørenskog Hagelag om vedlikehold og stell av hagen på Skårer gård.

1.6 Finansiering av museumsdriften

Museet mottar tilskudd fra staten, Akershus fylkeskommune og Lørenskog kommune til sin virksomhet.

1.6.1 Kommunalt tilskudd

Lørenskog bygdemuseum mottar et årlig tilskudd fra Lørenskog kommune til museumsdriften. Lørenskog kommune bidrar utover dette med en rekke tjenester levert av teknisk sektor og kultursektoren.

1.6.2 Statlig og fylkeskommunalt tilskudd

Stiftelsen Akershusmuseet har fått ansvar for å kanalisere tilskuddene fra stat og fylkeskommune til sine avdelinger. I tillegg fordeler Akershusmuseet prosjektbaserte tilskudd på grunnlag av prosjektsøknader inn mot Akershusmuseets årlige økonomiplaner.

Det statlige og fylkeskommunale bidraget til Lørenskog bygdemuseum er betinget av at Lørenskog bygdemuseum inngår i et konsolidert museum. Ved en evt. oppsigelse av konsolideringsavtalen fra 2006 vil det statlige og fylkeskommunale bidraget bortfalle.

1.6.3 Utleievirksomhet

I henhold til vedtak i museumsstyret ble det i 1996 besluttet midlertidig å leie ut deler av lokalene på Skårer gård og Skulerudstua for å skaffe inntekter til museumsdriften. Senere ble det vedtatt av kommunen at denne utleievirksomheten skal fortsette som en del av driftsavtalen med Akershusmuseet. Det er positivt at utleievirksomheten bidrar til at museet brukes aktivt som møteplass, både til møtevirksomhet og til private arrangement. Utleiereglene og utleieprisene ble godkjent av kommunestyret i april 1997 og er siden oppjustert i henhold til generell prisstigning.

Utleievirksomheten administreres av en timelønnet medarbeider. Rengjøring i forbindelse med utleie utføres av en timelønnet renholder. Inkludert i kostnadene for utleievirksomheten skal også innregnes strøm/varme, som i vinterhalvåret utgjør en betydelig utgift.

På grunn av brannsikringsrestriksjoner som ble innført i 2012 er utleievirksomheten blitt redusert. Dette har resultert i at museets egeninntekt har gått ned. De gjeldende brannsikringsrestriksjoner gjelder antall personer i forhold til utleielokalenes størrelse og rømningsveier og må anses for å være av en permanent karakter.

1.6.4 Frivillig innsats

Gjennom årene er det ytt en betydelig innsats på bygdemuseet fra frivillige lag og personer i lokalmiljøet. Deres innsats er vital for museets arrangementer og aktiviteter av alle slag. De frivilliges bidra i form av arbeidsinnsats er en stor ressurs for museet.

1.6.5 Utvikling

Skal museet kunne utvikles videre som en viktig kulturhistorisk bidragsyter etter føringene i denne museumsplanen, vil et sterkere økonomisk fundament være nødvendig. Den statlig styrte museumsreformen forutsetter at minst 40 % av den offentlige finansieringen av museene dekkes av lokale og regionale myndigheter. Dette betyr et tredelt ansvar for bygdemuseets driftsøkonomi imellom kommunen, fylkeskommunen og staten. Økte kommunale tilskudd vil kunne utløse økte statlige og fylkeskommunale tilskudd. Det er derfor viktig å arbeide opp mot den kommunale økonomiplanen for å få gjennomført museumsplanens strategier.

2 Status for museumsvirksomheten

Dette kapittelet søker å gi en oversikt over museumsvirksomheten slik den foreligger i dag. Hvilke bygninger og arealer for utstillingsvirksomhet og magasinerings disponerer museet? Hvilke museumsaktiviteter foregår i dag innenfor Lørenskog bygdemuseums ansvarsområde? Kapittelet avrundes med faktatall rundt museets målgrupper.

2.1 Bygninger og anlegg

Lørenskog bygdemuseum er et desentralisert museum med flere anlegg spredt rundt i kommunen: Skårer gård, våningshuset på Skulerud gård og Vasshullet i Losby. Hoveddelen av bygninger og anlegg er bevart på sitt opprinnelige sted.

Bygninger og anlegg som tilhører bygdemuseet, har status som bevaringsverdige bygninger (bevaringskategori B), og vedlikeholdet av dem skal skje etter antikvariske retningslinjer. Dette innebærer at forandringer ut over vanlig vedlikehold bare kan gjøres med tillatelse og etter retningslinjer fra Akershusmuseet.

2.1.1 Skårer gård

Størsteparten av bygdesamlingen har siden 1975 vært oppbevart på Skårer gård. Skårer gård er typisk for gårdsanleggene i Lørenskog i 1950- og 60-årene. Bygningsmassen består av hovedbygning, driftsbygning, stabbur, kårbolig, garasje og en hytte som er flyttet til museumsområdet.

Både hovedbygning, driftsbygning og stabbur er sterkt preget av flere større om- og påbygninger, samt reparasjoner. Disse endringene speiler den generelle samfunnsutviklingen og utviklingen i Lørenskog kommune spesielt. Endringene gir derfor et innblikk i bygge- og påbyggingsskikken for et gårdsanlegg i kommunen.

Som museum er det naturlig og viktig å «fryse» utviklingen til et angitt tidspunkt i historien. Et naturlig valg av «tidsfrys» vil for eksteriøret på Skårer gård vil være 1950- og 60-årene, siden det er slik gården

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

fremstår etter at gårdsdriften ble avviklet i denne perioden. For en troverdig framstilling av dette tidsbildet, må alt vedlikehold av bygningene i framtida konsentreres om å bevare bygningene i denne tidsånden. Hovedbygning, driftsbygning og stabbur ble malt utvendig i år 2000, der stabburet og hovedbygningen fikk tilbake sin fargesetting fra 1950-tallet. Disse bygningene ble igjen malt i 2009.

Hovedbygningen. Den eldste delen av hovedbygningen er fra 1700-tallet. Denne bygningens 1. etasje blir brukt til museumsvirksomhet og utleievirksomhet. 2. etasje har vært anvendt til kurslokaler for Lørenskog Husflidslag inntil branntekniske årsaker forhindret ytterligere bruk før det blir iverksatt utbedringer og brannsikringstiltak.

Driftsbygningen består av en tømmerlåve fra 1700-tallet som ble påbygd og utvidet på 1860-tallet og i 1912. Fjøset som er i mur, er fra 1934. Låvebrua har vært anvendt til utstillingsrom, men branntekniske årsaker forhindrer dette per i dag, inntil brannsikringstiltak blir iverksatt. Rommene under låvebrua benyttes som oppbevaringsrom. Fjøsdelen i driftsbygningen blir anvendt til verksteder og butikk av Lørenskog Husflidslag. En del av fjøset blir brukt til museumsutstillinger. I kjelleretasjen blir et lokale anvendt til kursvirksomhet av husflidslaget og et lokale rommer kontor og møterom for Lørenskog Historielag. Et magasin for bygdemuseets gjenstandssamling og arkiver er også innredet i kjelleren. Resten av kjellerarealene disponeres i dag av lagene og til publikumsfasiliteter med blant annet kjøkken og toaletter.

Stabburet ble bygget på slutten av 1800-tallet. Omkring midten av 1900-tallet ble den sydvendte veggen panelt. På 1950-tallet ble det satt inn vinduer på denne sydvendte veggen.

Kårboligen tilhører gårdsanlegget og er fra tidlig 1950-tallet. Den har til nå ikke blitt definert som del av museumsanlegget. Kårboligen leies i dag ut som prestebolig. På sikt vil det være naturlig at kårboligen tas inn i museumsanlegget som en del av gårdsmiljøet. Kårboligen vil kunne benyttes på ulike måter som ressurs for museets virksomhet: Som servicebygg med publikumsfasiliteter, til formidlingsaktivitet og generelt til å avlaste de eldre bygningene på gården.

Garasjen som nå står i museumstunet, ble flyttet til gårdsanlegget på slutten av 1990-tallet. Den erstattet en garasje som sto der tidligere. Med tanke på en tidsriktig framstilling av gården, bør den nye garasjen på sikt tas bort, siden den bryter med den ønskede framstilling av et gårdsanlegg fra 1950-60-tallet.

Røykåshytta. Rett utenfor tunet ligger en hytte fra Østaveien 12 i Lørenskog. Hytten ble flyttet til Skårer gård i 1999. Den ble opprinnelig bygd på 1920-30-tallet og har i perioder vært brukt som helårsbolig. Denne hytteboligen representerer blant annet starten på den store tilflyttingen og befolkningsveksten i Lørenskog og vil være et viktig element i den historiske formidlingen på museet også framover. Med sitt godt bevarte interiør og eksteriør er Røykåshytta et verdifullt supplement til bygningsmassen på bygdemuseet.

Lagrede bygninger. Lørenskog bygdemuseum har to lagrede bygninger i sin samling. Dette er:

- en husmannsstue fra Luhr
- et stabbur fra Feiring

Bygningene ble tatt ned og lagret i tidsrommet 1950-1970 med tanke på etablering av et bygdetun i kommunen. Bygningene er nå lagret i driftsbygningen på Skårer. Det er gjort en antikvarisk bedømming av tømmerets tilstand i 2010, der det ble konkludert at materialene er i god nok stand til en evt. senere gjenoppsetning, men at de er ufullstendige. Bygningene er lagret i driftsbygningen.

Hageanlegget. Hagen som ligger rundt våningshuset har i utgangspunktet vært en nyttehage med noen frukttrær og bærbusker. En hageplan ble utarbeidet i 2000 av Akershus fylkesmuseum. Denne planen skisserte alternative løsninger for gjenskaping:

- Tilbakeføring til nyttehage – altså mest lik den opprinnelige hagen
- En moderert tilbakeføring med sterkere vekt på gamle prydvexter

Siste alternativ ble valgt av kommunestyret samme år på bakgrunn av ønsket om en vakker hage, særlig med tanke på museets funksjon som møteplass. En nyttehage ville ikke fremtre like estetisk vakkert som den valgte prydhageløsningen, og den ville forøvrig være mer ressurskrevende å vedlikeholde. På sikt vil

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

hagen kunne videreutvikles med tanke på formidling om gamle hagers funksjon og innhold. Det er inngått en avtale med Lørenskog Hagelag om stell av staudebed, busker og frukttrær på Skårer gård.

2.1.2 Skulerud gård

Skulerud gård er en av Lørenskogs eldste gårder og har vært i kommunal eie siden 1974. Våningshuset, Skulerudstua, er trolig Lørenskogs eldste ikke-kirkelige bygning. Den eldste delen av huset kan være fra 1669 med et påbygg på 1770-tallet. Området er regulert til spesialområde bevaring etter Plan- og bygningsloven.

Det er inngått samarbeidsavtale med Leikarringen Hunar om drift av Skulerudstua, som er åpen til enkel utfartsservering på søndager i perioden september-april. Lokalene leies også ut til private arrangementer og til kommunale virksomheter. Lokalene fungerer dessuten som base for skoleklasser og barnehager som benytter naturstien («veidemannstien») som er opparbeidet i Skulerud skog.

2.1.3 Vasshjulet i Losby

Østmorksaga var hovedsagbruket på Losby fra midten av 1800-tallet. Saga sto i et hus på to etasjer med to sagvogner og et vasshjul på nesten syv meter i diameter. Driftsvannet ble ledet inn i hjulet gjennom en 105 meter lang renne av tre. Østmorksaga med vasshjulet var i drift til 1953, og den var en av landets siste vannsager. Selve vasshjulet er trolig et av de største bevarte på Østlandet.

Vasshjulet framstår i dag som det mest markante trekket i kulturlandskapet mellom golfbanen på Losby og Mønevann. Området blir flittig besøkt av turgåere. Det er avholdt flere konserter fra en enkel scene ved hjulet. Publikum har benyttet det naturlige amfi mot øst. En informasjonstavle ved vasshjulet forteller om Østmorksagas historie. Kommunevåpenet i Lørenskog er laget med utgangspunkt i vasshjulet. Hjulet har derfor stor symbolverdi for kommunen.

I 2008 avholdt kommunen en idekonkurranse for nytt vernebygg med scene og amfi rundt vasshjulet. Et slikt nybygg bør på best mulig måte ta hensyn til og ivareta vasshjulet som kulturminne og tilrettelegge for historisk formidling knyttet til dette. Det er i juni 2013 igangsatt planprosess med detaljregulering for Vasshjulet med tanke på oppføring av et nytt vernebygg for Vasshjulet og med tilhørende installasjoner tilrettelagt for kulturformidling og friluftsliv. Det er bevilget midler til dette anlegget og målet er å ha en detaljert plan klar før sommeren.

2.2 Vedlikehold

Lørenskog kommune eier og vedlikeholder museumsbygningene og deres omgivelser. Vedlikeholdet ved bygdemuseet har vært basert på løpende melding av behov. Større vedlikeholdsbehov meldes til Teknisk i Lørenskog kommune og inn mot denne sektors årlige vedlikeholdsplaner.

2.2.1 Skårer

gård

Her har det bygningsmessige vedlikeholdet vært fulgt opp relativt godt gjennom årene.

I 2010 ble furugulvene i våningshusets utleierom i 1. etasje slipt og lakkert på grunn av stygge slitaskader.

En ny danseplattning ble oppført i tunet på Skårer gård i 2010, der den erstattet en mobil og nedslitt løsning.

I 2010 påbegynte reparasjons- og vedlikeholdsarbeid på stabburet der det var avdekket råteskader i den sydvendte veggen. I 2012 var alle arbeidene gjennomført: Oppretting av stabbursfundamentet, utbedring av råteskader i yttervegger og vinduer samt maling av stabburet.

I 2011 og 2012 gjennomførtes tetting og fornyelse av utvendig og innvendig tak på Røykåshytta.

2.3 Brannsikring

Et periodisk tilsyn fra brannvesenet i 2012 påpekte store, uforutsette utfordringer knyttet til brannsikkerheten på Skårer gård. En risikoanalyse påviste alvorlige problemstillinger rundt den etablerte bruken av det gamle gårdsanlegget. Kommunen påla, derfor som eier, umiddelbare restriksjoner for videre bruk av både bygninger og uteområder. En del sikringstiltak ble iverksatt, både rutinemessig og med mindre fysiske utbedringer. Antall personer i utleiedelen av våningshuset er blitt redusert og utleie av stabburet er opphørt. Stabburet benyttes nå kun i forbindelse med arrangementer med tilstedeværelse av museets personale.

Flere tiltak er planlagt for å brannsikre eiendomsmassen på en slik måte at det igjen blir mulig å åpne lokalene for publikum og brukere i utstillingsrom og lokaler som har vært benyttet til kursvirksomhet. Eventuelle inngrep for sikrere bruk må balanseres mot verneverdi, men gjennom møter mellom Akershusmuseet og Lørenskog kommune Teknisk har man landet på gode løsningsforslag. Det er bevilget midler til brannsikringstiltak i 2014.

2.4 Gjenstandssamlingen og magasineringsforhold

Gjenstandssamling. Ca. 1750 gjenstander er i bygdemuseets eie og består i det vesentlige av inventar, husgeråd og redskaper fra midten av 1800-tallet til ca. 1930. Samlingen viser til bo- og arbeidssituasjonen på en gård i den tidlige industrielle perioden. Dette var også de opprinnelige intensjonene i gjenstandssamlingen fra opprettelsen av museet. I forhold til dette aspektet har gjenstandene god formidlingsverdi. Gjenstander knyttet til frivillige organisasjoners musikkliv inngår også i samlingen. Museets samlinger gjenspeiler i liten grad utviklingen i kommunen etter 1930. Rundt 100 gjenstander er uregistrerte.

Magasinering. Gjenstandene er lokalisert i forskjellige bygninger. En del gjenstander er utstilt i miljø- eller gjenstandsutstillingene på Skårer gård eller i utleielokalene på Skulerud gård. En stor mengde gjenstander er lagret i driftsbygningens låvedel og i nærmagasinet i kjelleren.

Fotosamling. Lørenskog bygdemuseum og Lørenskog Historielag har samlet ca.1000 eldre fotografier som er kommet inn sporadisk eller som et resultat av innsamlingskampanjer på begynnelsen av 1970-tallet og midten på 1980-tallet. Bildene er registrert og digitalisert av Akershusmuseet. Originalene er gjennom avtale med Akershusmuseet under faglig oppsyn og forsvarlig oppbevaring i Akershusmuseets arkiver. De fleste av bildene er tatt av privatpersoner og viser personer og kulturlandskap i Lørenskog og dekker hovedsakelig perioden fra 1900 til 1950. Bildene er tilgjengelige for publikum på www.digitalmuseum.no og kopier kan fås ved henvendelse til Akershusmuseets fotoavdeling på Strømmen. Det er ønskelig at flere historiske bilder og samlinger med tilknytning til Lørenskog samles inn og gjøres tilgjengelig for allmennheten via Akershusmuseets bildebase.

2.5 Utstillinger

I deler av driftsbygningen og i våningshuset er det bygget opp permanente utstillinger og arealer for skiftende utstillinger.

Museets faste utstillinger er i stor grad basert på museets gamle gjenstandssamling og viser i hovedsak liv og arbeid knyttet til landbruk og skogbruk fra første del av 1900-tallet. Røykåshytta utgjør en museumsbygning som rommer en tidstypisk fast interiørutstilling. Skulerudstua benyttes mest som sportskafé, men har museumsobjekter stående i interiørene.

Museets temporære utstillinger tar utgangspunkt i aktuelle problemstillinger og historiske hendelser og fenomen som anses for å ha en interesse for befolkningen i Lørenskog kommune. Utstillingene dekker mange ulike emner, men linkes opp mot det lokale for å skape gjenkjennelse og forankring.

2.5.1 Faste/permanente utstillinger

Interiørutstillinger: Finstue og sovekammer møblert som i år 1900

Hvor: Hovedbygning

Form: Utstillingene har en permanent karakter og består av to rom som er innredet tilnærmet i tråd med opprinnelig møblering og funksjon. Det ene rommet viser et finstuemiljø og det annet et sovekammermiljø med møbler fra perioden 1850-1930.

Utviklingsmuligheter: Interiørutstillingene bør bli stående både av formidlingsmessige og gårdshistoriske grunner. Sommersesongen 2012 og 2013 er det gjort eksperimentering med mindre temporære utstillinger i den permanente utstillingene. Det er blitt veldig godt mottatt av museets besøkende. Det planlegges å sette opp mindre temporære utstillinger i planperioden.

Utstilling: Tur/retur Leiremskog

Hvor: Fjøset

Form: Utstillingen som er av permanent karakter viser i form av store plansjer og enkeltgjenstander en kronologisk tidsreise fra bondesteinalder til ca. 1920 med Lørenskog som omdreiningspunkt. Utstillingen viser lokale kulturminner og forteller samtidig om impulser, produkter og mennesker som kom utafra til Lørenskog.

Utviklingsmuligheter: Utstillingen bør bli stående i sin nåværende form med enkelte justeringer. Den har et stort potensial for å bli brukt i historie- og samfunnsundervisning i de lokale barne- og ungdomsskolene og det bør utvikles et undervisningsopplegg til utstillingen i planperioden.

Kjøkkenutstilling

Hvor: Fjøset

Utstillingen som er av permanent karakter er bygget opp og innredet som et kjøkken slik det kunne framstå med interiør og redskaper fra tiden før folk hadde fått elektrisitet hjemme.

Utviklingsmuligheter: Kjøkkenutstillingen bør bli stående da den på en fin måte viser en stor del av det kjøkkenutstyret som museet har i sine samlinger. Sommeren 2013 vistes en liten temporærutstilling om grytekluter. Liknende mindre temporære utstillinger med tema om mattradisjoner, kjøkkenredskap og tekstilarbeider bør planlegges i planperioden

Utstillingen: Losbylina – fra tømmertransport til turveistrasé

Hvor: Fjøset

Utstillingen er av permanent karakter og bygget opp rundt en mekanisk modell av Østmorksaga inkludert vasshulet i Losby. Utstillingen har et fyldig innhold av bilder og tekst om liv og virke rundt skogbruksvirksomheten knyttet til Losby bruk.

Utviklingsmuligheter: Utstillingens mekaniske modell bør bli stående da den fungerer veldig godt i formidlingen, både i forhold til besøkende og i forhold til skoleklasser. Innholdet i utstillingen er stadig veldig godt, men i planperioden bør fotografi og tekster få en ny lay-out i et mer moderne formspråk. Utstillingen bør dessuten suppleres med flere bilder og nye tekster for å fortelle enda mer om skogbruk i Lørenskog.

Utstilling: Arbeid på gården i hestelandbrukets tid

Hvor: Låvebrua

Utstillingen, som har en permanent karakter, viser redskaper fra landbruk og skogbruk basert på hesten som trekkdyr og på håndkraft. Utstillingen ble supplert med flere overordnede tekster og miljøskapende bilder våren 2009. Utstillingen er per dags dato stengt på grunn av brannsikkerhetsrestriksjoner.

Utviklingsmuligheter: Utstillingen planlegges ombygget i forbindelse med prosjektet «De levde av jorda» som omtales i et senere avsnitt.

Røykåshytta – Typisk hyttebolig fra mellomkrigstida

Røykåshytta er en hyttebolig som ligger som en nær nabo til Skårer gård. Hytta fremstår både utenfra og innvendig slik den sto på sin opprinnelige plass på Røykås. Den har en permanent interiørutstilling som rommer en fin gjenskaping av et hyttemiljø fra 1950-60-årene.

Utviklingsmuligheter: Interiørutstillingen bør bli stående. Det er en unik utstilling som forteller et emne som er lite formidlet og sjeldent bevart i museene. Hyttas fortellerpotensial bør formidles bedre i planperioden.

Skulerudstua

Stua disponeres i dag primært til utleie av selskapslokaler og som betjent sportsstue i vinterhalvåret. Slik drift utelukker ikke en form for historisk utstilling, men legger en del begrensninger på utstillingsmulighetene. Skulerudstua er i dag innredet med en del eldre møbler som inngår i museets gjenstandssamling. Noe historisk informasjon om stedet og om gjenstander finnes tilgjengelig på stedet.

Utviklingsmuligheter: Historien knyttet til Skulerud gård kan presenteres tydeligere ved å supplere med noe tekst og historiske foto i bygningene. På grunn av virksomheten på stedet med utleie og sportskafé bør eventuelle gjenstander plassert i lokalene ikke være uerstattelige

2.5.2 Skiftende/temporære utstillinger

Museet har hatt skiftende utstillinger for avgrensede perioder. Arealene som brukes til dette er fjøset i første etasje i låven og fra 2012 utstillingslokalene i våningshuset.

Sommer 2009: Latjo Drom - om taterfolket.

Utstillingen var en innleid vandreutstilling som fortalte om taterfolkets historie i Norge.

Kulturminnedagen 2011: Minner fra migrasjon.

Utstillingen som ble vist på museets gårdstun viste fotografi med migrasjonstema.

Sommer 2012: Selburosa - stjerna til alle tider

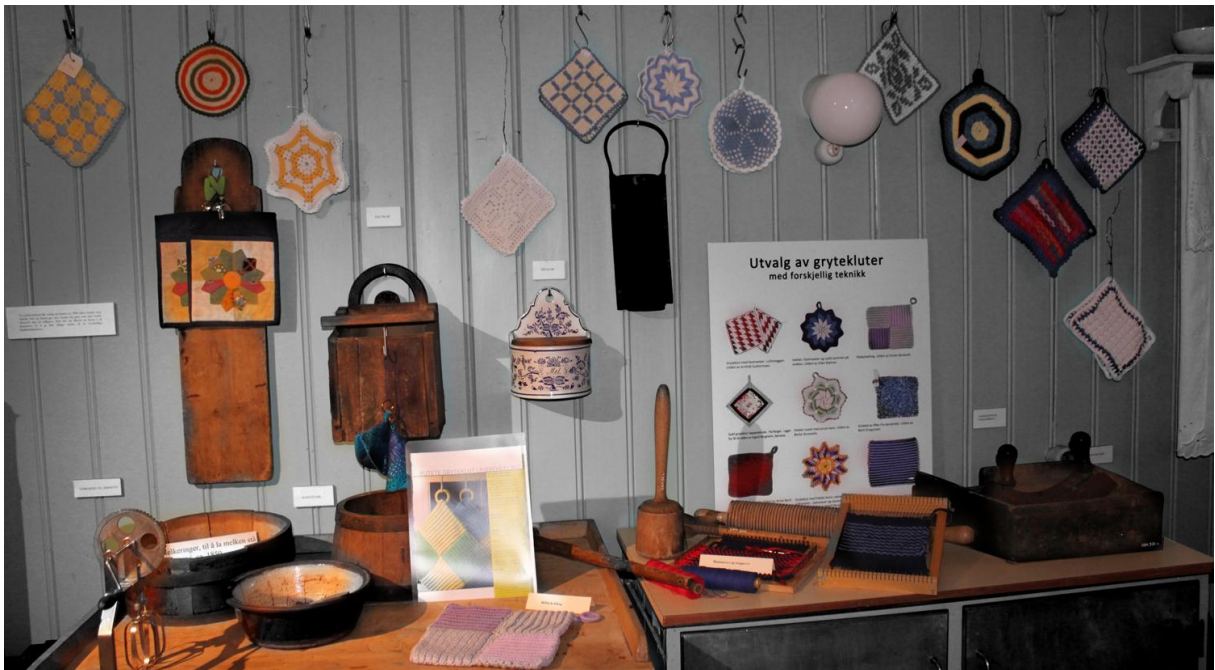
Vandreutstillingen var laget av Akershusmuseet og fortalte den mangfoldige historien til selburosa, det populære stjernemotiv.

Sommer 2013: Babylier og babysokker

Sommerens utstilling i våningshusets finstue handlet om hva våre minste har på hodet og på føttene. Utstillingen hadde tre hovedemner, *Mens vi venter*, 363 små sokkepar og *Dåpsluer*. Utstillingen var lokalt produsert med involverte fra Mai-senteret og Lørenskog Husflidslag.

Sensommer 2013: Gryteklututstilling

Utstillingen viste grytekluter i forskjellige teknikker som ble forklart. Utstillingen ble montert i fjøsens kjøkkenutstilling og ble til etter en idé fra Lørenskog Husflidslag.

Kulturminnedagen 2013: Lørenskogs Søster Mathilde

I anledning Stemmerettsjubileet 1913-2013 ble Søster Mathilde Philips valgt ut av Lørenskog Historielag til å representere en sterk kvinne fra kommunen på Kulturminnedagen. Utstillingen fungerer som en vandrestilling som foreløpig har vært på Akershusmuseets utstillingsavdeling Strømmen, Lørenskog hus og er nå på vandring ut på skolene i Lørenskog.

2.6 De levde av jorda-prosjektet

Kort beskrivelse av prosjektet:

Lørenskog bygdemuseum skal være et museum som er relevant for hele Lørenskogs befolkning. Bygdemuseets samlinger domineres i dag av gjenstander knyttet til den gamle, norske bondekulturen i Lørenskog. Å formidle disse samlingene til yngre som ikke har erfaring fra jordbruk eller en stadig økende del av befolkningen som kommer fra andre land, er utfordrende. Men samtidig gir det også anledning til å nytænke formidlingen i museet og inndra mange potensielle brukergrupper under utformingen av den nye utstillingen.

Det er en målsetting at utstillingen skal romme to aspekter:

- Tidligere tiders bondesamfunn
- Et flerkulturelt perspektiv

En naturlig kopling mellom disse ulike utgangspunktene kan være å sammenlikne den gamle bondekulturen i Norge med liknende landbruksamfunn i andre deler av verden. En måte å gjennomføre dette på kan være å bruke gjenstander fra bygdemuseets samling og sette dem sammen med illustrasjoner / film / informasjon om hvordan man dyrker jorden, hva man spiser, hvordan man arbeider, hva barna hjelper til med fra andre kulturer. Dette vil gjøre formidlingen relevant både for folk med røtter i bondesamfunnet og innflyttere med en annen kulturell bakgrunn. Samtidig skal utstillingen utformes med mekaniske interaktive elementer som «leker» kunnskap inn i de besøkende både ung og gammel. Dette vil gjøre utstillingen egnet for skoleopplegg og få til et friskere formspråk i utstillingsmediet. Mulighetene for et slikt formidlingsprosjekt ligger godt til rette på Lørenskog bygdemuseum.

Prosjektfinansiering:

Prosjektet ble samfinansiert av Lørenskog kommune og stimuleringsmidler fra Akershusmuseet. Sammenlagt er prosjektet finansiert med kr 480.000 med en halvpart til hver.

Status Del 1, gjenstandsgjennomgang:

Lørenskog bygdemuseum gjennomførte i perioden 01.01.-31.12.2012 første del av prosjektet «De levde av jorda». En prosjektmedarbeider gjennomførte en gjennomgang av bygdemuseets gjenstandssamling med

formål å kartlegge tilstanden og gi et kvalifisert grunnlag for utvalgelse av gjenstander til Del 2 i «De levde av jorda» prosjektet. I forbindelse med gjennomgangen av gjenstandssamlingen ble det utarbeidet en *Tilstandsrapport for museumssamlingen ved Lørenskog bygdemuseum*, som påpeker nødvendige tiltak for sikring og bevaring av museets gjenstander og det ble iverksatt en rekke sikringstiltak som var mulige innenfor museets rammer.

Oppstart Del 2, faglig research og formidling:

Lørenskog bygdemuseum starter opp Del 2 av «De levde av jorda» prosjektet fra starten av 2014. Denne del vil innbefatte en faglig research, der jordbrukskulturen i Lørenskog sammenlignes med relevante land. Akershusmuseet har inngått avtale med en prosjektmedarbeider om et 1-årig engasjement i en 50 % stilling som prosjektmedarbeider på Del 2 med start den 1.1.2014.

Del 2 inneholder følgende momenter:

- Tilsetting av prosjektmedarbeider 1 år (stillingsprosent 50 %)
- Faglig research. Sammenlikning av jordbrukskultur Lørenskog – relevante land jf. vår befolkning
- Etablering av kontaktgrupper
- Utvikling av utstillingskonsept, inkl. idé, oppstilling
- Utvikling av aktivitetsopplegg rettet mot skole/allment publikum

En forutsetning for at prosjektet kan realiseres fullstendig er at driftsbygningen oppgraderes med anbefalte brannsikringstiltak. Lokalene er per dags dato ikke tilgjengelig for publikum på grunn av utilstrekkelige brannsikringstiltak.

2.7 Undersøkelser og kunnskapsinnhenting

Lørenskog bygdemuseum har deltatt i Akershusmuseets forskningsprosjekt «Musealiseringen i Akershus», ledet av professor i sosialantropologi, Odd Are Berkaak. Prosjektet har hatt til hensikt å undersøke prosessene som ledet til etableringen av de ulike avdelingene i Akershusmuseet. Deltakerne i prosjektet har deltatt i interne fagseminarer i regi av Konservatorforum. Lørenskog bygdemuseum har ved Liv Bjelland bidratt med artikkelen: *Lørenskog bygdemuseum. Ikke for mye museum...?* til antologien *I skyggen av nasjonen. Musealiseringen i Akershus*. 2013, (red. Kari Amundsen, Odd Are Berkaak og Camilla Maartmann).

Utstillingen «Lørenskogs Søster Mathilde» ble laget av medarbeidere i Akershusmuseet/Lørenskog bygdemuseum og Lørenskog Historielag. I forbindelse med utstillingen ble det samlet inn flere fotografi og en del ny informasjon om Søster Mathildes liv. Akershusmuseet har produsert et hefte om 8 sterke kvinner fra Akershus fylke i forbindelse med Stemmerettsjubileet, der Mathilde Philips er presentert. *Tøffe kvinner, sterke røster. Stemmerettsjubileet 1913-2013*. Akershusmuseet 2013.

2.8 Aktiviteter

Lørenskog bygdemuseum har et høyt aktivitetsnivå, der spesielt tradisjonsrike årlige arrangementer tiltrekker et stort antall besøkende. Det foregår skoleaktiviteter på museet og flere lag og foreninger holder til i lokaler på stedet. I museets utleiedel holdes det møter og private tilstelninger. På Skulerud er det sportskafé i vinterhalvåret og på Skårer gård har det i 2013 vært åpen sommerkafé og museum.

2.8.1 Åpningstider og kafé

Museet på Skårer gård er åpent på alle arrangementsdager og i forbindelse med skoleopplegg og bestilte omvisninger. Sommeren 2013 har museet vært åpent hver tirsdag og torsdag fra kl. 11.00 – 15.00. fra 15. juni til 15. september (feriestengt 3 uker i juli).

Skulerudstua. I vinterhalvåret er det søndagsåpen sportskafé på stedet.

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

I vinterhalvåret er museets personale tilgjengelig på Skårer gård på alle torsdager mellom kl. 10-16. Det er dessuten mulig å kontakte museumspersonalet per tlf. på alle hverdager.

2.8.2 Faste arrangementer

Påskemarked. Helgearrangement med fokus på påsketradisjoner. Salg av husflidsprodukter. Barneaktiviteter. Arrangør: Lørenskog Husflidslag og Lørenskog bygdemuseum.

Første mai arrangement. Fast tradisjon på Skårer gård. Arrangør: Lørenskog Arbeiderparti.

Bygdedagen. Arrangement med fokus på det lokale. Gudstjeneste, planteloppemarked, musikk- og danseunderholdning. Arrangør: Lørenskog Husflidslag, Lørenskog Historielag, Lørenskog hagelag og Lørenskog bygdemuseum.

Internasjonal basar. Marked med mat og håndarbeid fra mange land. Musikk- og underholdning. Arrangør: Lørenskog kommune Kultur og Lørenskog bygdemuseum.

St. Hans-feiring. Årets største arrangement. Båltenning. Underholdning for barn. Musikk og dans. Arrangør: Lørenskog Husflidslag og Lørenskog bygdemuseum.

Kulturminnedagen og Høstmarked. Arrangement(er) med fokus på lokalhistorie og husflidsaktiviteter. Arrangør: Lørenskog Historielag, Lørenskog Husflidslag og Lørenskog bygdemuseum.

Julemarked. Marked med husflidsprodukter og salg av julenek, julebakst m.m. Barneaktiviteter. Kanefart med hest. Tenning av juletre og besøk av julenissen. Arrangør: Lørenskog Husflidslag og Lørenskog bygdemuseum.

2.8.3 Skoleopplegg og omvisninger

Den kulturelle skolesekken

Besøk på den gamle gården. Et undervisningsopplegg i regi av Den kulturelle skolesekken i Lørenskog kommune. Alle 6.-klassinger i Lørenskog fikk oppleve livet på en gård i gamle dager. Praktiske aktiviteter og omvisning ble gjennomført av Lørenskog Husflidslag, Lørenskog Historielag og Lørenskog bygdemuseum. Opplegget ble lagt på is i 2013. Det planlegges å få til et opplegg igjen fra 2015 med utgangspunkt i prosjektet «De levde av jorda» med ny aktiv utstilling.

Kultur 60+

Våren 2014 har Lørenskog bygdemuseum inngått et samarbeid med kultursektoren i Lørenskog om en foredragsdag på Skårer gård. Museet ser på dette som begynnelsen til et bredere samarbeid innenfor den kulturelle spaserstokken.

Andre undervisningsopplegg

Høsten 2009 deltok Lørenskogs 10.-klassinger gjennom Den kulturelle skolesekken på et undervisningsopplegg i forbindelse med vandretutstillingen *Latjo Drom* om taternes kultur og historie på museet.

Omvisninger av språkskoleelever

Museet får hvert år henvendelser fra lokale språksentre, som ønsker omvisning på museet. Omvisningene gis av medlemmer fra Lørenskog Historielag eller museets personale.

Ung husflid

Husflidslaget holder jevnlige kurs for barn og unge i lokalene på Skårer gård, kalt Ung husflid.

Grupper og enkeltpersoner kan bestille omvisning hos museets personale. Det er mulig å kontakte museets personale på alle hverdager per telefon.

2.8.4 Utleie til møter og private arrangement

Museet disponerer utleielokaler både på Skårer gård og på Skulerudstua. Utleielokalene benyttes til private selskap og en stor del møtevirksomhet i regi av lokale lag og foreninger. Det foregår dessuten foredragskvelder og mindre kulturelle arrangementer i museets utleiedel.

2.9 Lørenskogs befolkning – museets målgrupper

2.9.1 Hvem kommer på museet?

Lørenskog bygdemuseum er først og fremst et museum med lokalt fokus og med besøkende fra egen kommune. De som utgjør museets besøkende kan aldersmessig deles inn i fire hovedkategorier:

- Godt voksne / pensjonister
- Familier med barn
- Barn og unge i undervisningsopplegg
- Voksne: 20 – 55 år (uten medbrakte barn)

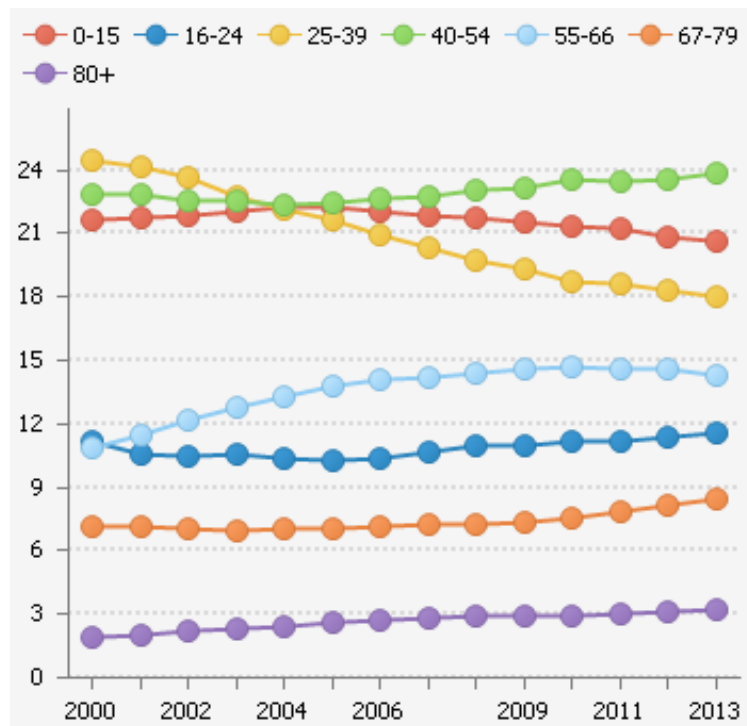
Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

De som besøker Lørenskog bygdemuseum benytter stedet til ulike formål:

- Besøkende på arrangementsdager
- Kafé og museum
- Kurs og lagsaktiviteter for medlemmer i Lørenskog Husflidslag og Lørenskog Historielag
- Møter og kulturelle aktiviteter
- Private arrangement

2.9.2 Aldersgrupper

Ser vi på en tabell over aldersgrupper i Lørenskog kommune ser vi at tre grupper peker seg ut som størst. Gruppen med 25-39-årige, som det statistisk blir færre av. Gruppen med 40-54-årige som det blir flere av. Gruppen med barn fra 0-15, som har en lett synkende tendens. Etter disse tre store gruppene kommer gruppen med 15-24-årige og gruppen med 55-66-årige. Museets markedsføring og aktivitetsprogram bør tilrettelegges slik at de når de tre store gruppene. Dvs. arrangementer tilrettelagt for barnefamilier med fokus på *edutainment* (education + entertainment). Utstillinger med interaktive elementer og gode undervisningsopplegg for barn og unge. Det skal selvfølgelig også tas grep for å nå de andre aldersgrupperingene i tabellen, ungdommer og den voksende gruppen av godt voksne.

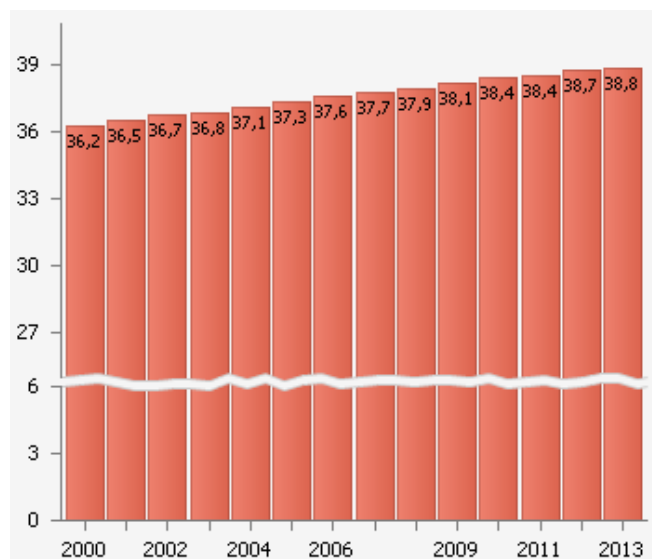

Innbyggere etter aldersgrupper. Prosent. Lørenskog kommune. 2000-2013.

Kilde: Statistisk sentralbyrå <><> Bearbeiding: KommuneProfilen

Det er viktig å ha fokus på at befolkningen i Lørenskog statistisk blir eldre. Det er derfor viktig å lage tilbud som appellerer til en godt voksen befolkning. Hvis man tilrettelegger for at mange av museets brukere er pensjonister vil det få innflytelse på museets åpningstider, som med fordel kan legges til hverdager. Da denne gruppen har god anledning til å besøke museet på dette tidspunkt. Det bør satses på foredrag med brukerinvolvert emnevalg til den eldre aldersgruppen.

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

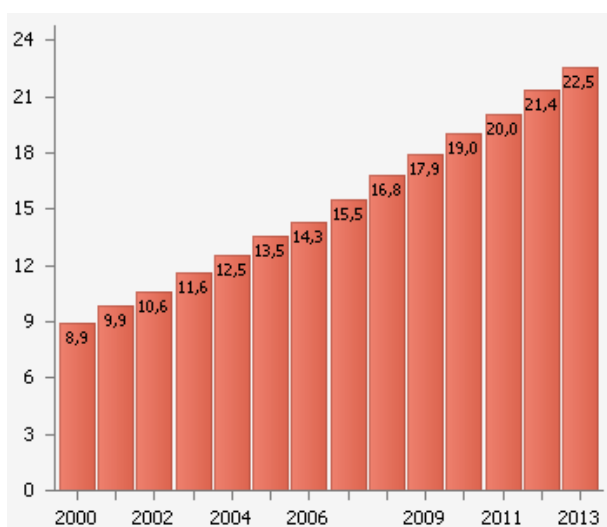
Gjennomsnittlig alder. Prosent. Lørenskog kommune 2000-2013.
Kilde: Statistisk sentralbyrå <><> Bearbeiding: KommuneProfilen

2.9.3 Besøkende med flerkulturell bakgrunn

Besøkende med flerkulturell bakgrunn besøker per i dag fortrinnsvis Lørenskog bygdemuseum på Internasjonal basar og i forbindelse omvisninger i tilknytning til språkopplæring. Besøket på Internasjonal basar er meget stort og det er viktig at museet får formidlet at det finnes mange andre spennende arrangementer og aktiviteter som denne gruppen kan ha glede av å benytte seg av.

Det er viktig at museet retter sitt museumstilbud også til denne gruppen, da den snart utgjør $\frac{1}{4}$ av kommunens befolkning. Sammensetningen av befolkningen i Lørenskog er preget av at gruppen med flerkulturell bakgrunn er stigende. Dette skyldes dels tilflytting av folk fra andre land enn Norge, dels at 2. generasjonsinnvandrere (dvs. barn der begge foreldre kommer fra andre land enn Norge) også telles med i statistikken..

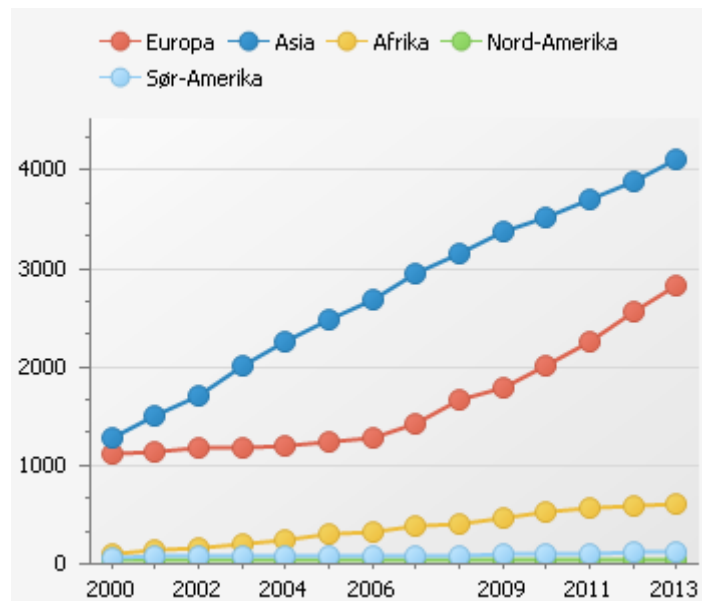
En del av dem som blir talt med i tabellen har derfor bodd hele livet sitt i Norge og i Lørenskog kommune. I museets formidling til denne gruppen med en flerkulturell bakgrunn skal det tas hensyn til at en del av museets besøkende har liten eller ingen bakgrunn for å forstå lokalhistorien i området. For andre er lokalhistorien noe som har vært del av deres oppvekst og kunnskapstilegnelse fra skoleverk og lokalsamfunn.

Antall innvandrere i befolkningen. Prosent. Lørenskog kommune. 2000-2013.
Kilde: Statistisk sentralbyrå <><> Bearbeiding: KommuneProfilen

Ser vi på hvilke land innbyggere med flerkulturell bakgrunn kommer fra, er den største gruppen fra området «Asia». Dette innbefatter Tyrkia, Afghanistan, Iran, Irak, India, De arabiske land, Pakistan, Vietnam, Thailand, Kina mfl. En stor og meget kulturell blandet gruppe som ikke er store museumsbrukere². Prosjektet «De levde av jorda» skal jobbe for å skape kontakt med brukere innenfor denne gruppen for å initiere ideer til emner for utstillinger, arrangementer og aktiviteter, som kan engasjerer over kulturelle barrierer.

Den nest største gruppen med flerkulturell bakgrunn kommer fra området definert som «Europa». Dette innbefatter alle europeiske land, også de nordiske. Samt medtar Russland, Ukraina og Hviterussland. Denne gruppen er voksende. Gruppen fra «Europa» bruker museene mye. Spesielt er folk med østeuropeisk bakgrunn ivrige museumsbrukere³. Det er viktig å dra inn denne gruppen i «De levde av jorda»-prosjektet og i museets valg av emner for utstillings-, aktivitets- og arrangementstilbud.

Antall innvandrere etter landbakgrunn. Prosent. Lørenskog kommune. 2000-2013.
Kilde: Statistisk sentralbyrå <><> Bearbeiding: KommuneProfilen

2.9.4 Tilgjengeliggjøring for grupper med nedsatt funksjonsevne

Det er foretatt flere grep for å gjøre museet mer tilgjengelig for grupper med nedsatt funksjonsevne. Dette har resultert i at museet nå opplever et stigende antall besøk fra institusjoner i forbindelse med åpen kafé og museum.

Med en stadig økning i den eldre befolkningsgruppen vil mange bli gang-, syns- og hørselshemmet. Det er viktig å tilrettelegge forholdene slik at denne gruppen blir ivaretatt på en god måte i museet.

En positiv bieffekt av å gjøre museet mer tilgjengelig for grupper med nedsatt funksjonsevne, er at det dermed blir mer tilgjengelig for alle besøkende. Eksempelvis opplever mødre og fedre med barnevogn og småbarn i aldersgruppen 1-5 opplever at det er enklere å ta seg rundt og å få hele familien ut og inn av bygninger, toaletter m.m.

² Innvandreres bruk av museer – En undersøkelse. Utarbeidet av Norsk Folkemuseum, Oslo Museum og Synnovate med støtte fra Norsk kulturråd. August 2011.

³ Se fotnote 2

3 Evaluering av forrige planperiode

Den forrige museumsplanen ble utarbeidet i 2009. Planen ble vedtatt av kommunestyret som gjeldende for perioden 2010-2014. I dokumentet ble det blant annet lagt vekt på å gi en grundig beskrivelse av status, både hva angikk museumsanlegg og den aktivitet som foregikk i disse anleggene, samt beskrivelse av museets målgrupper. Denne malen er blitt videreført i denne museumsplanen. Det ble beskrevet en rekke målsettinger og prioriterte tiltak for perioden.

3.1 Status over prosjekter fra prioriterte tiltak 2010-2014

I oversikten under finnes en statusoversikt over gjennomførte og igangsatte prosjekter fra prioriterte tiltak 2010-2014.

1. *Arbeide for utvidelse av fast bemanning av museet*

Tiltaket om utvidelse av fast bemanning ved museet er dessverre ikke blitt imøtekommet i planperioden.

I forbindelse med prosjektet «De levde av jorda» har Lørenskog kommune og Akershusmuseet stilt prosjektmidler til rådighet, som har lønnet en engasjementstilsatt prosjektmedarbeider i 50 % stilling i perioden 1.1.2012 – 31.12.2012. Denne første del av prosjektet har resultert i en *Tilstandsrapport for gjenstandssamlingen*, hvis anbefalinger følges opp. 2. del av prosjektet vil starte opp i 2014. Samme prosjektmedarbeider vil gjennomføre et engasjement i 50 % i perioden 1.1.2014 – 31.12.2014. Del 2 vil resultere i et utstillingskonsept og et elevopplegg.

2. *Videreutvikle museet som kulturhistorisk møteplass på Skårer gård*

- *Ruste opp og historisk tilbakefører møte- og selskapslokalene i våningshuset*
Museet har i planperioden gått til innkjøp av eldre møbler som samsvarer bedre med våningshusets interiør. Halvparten av disse innkjøpene gjenstår.
- *Anlegge en ny, permanent utescene*
Bygdemuseet fikk tilskudd fra Lørenskog kommune til byggingen av en ny danseplattning på tunet. Denne fungerer tilfredsstillende. Tiltaket anses derfor som gjennomført.
- *Inkludere kårboligen som en naturlig del av museet*
Dette tiltaket er ikke gjennomført. Kårboligen leies ut som prestebolig.
- *Utrede muligheter for et nytt museumsbygg*
Dette tiltaket er ikke gjennomført. Man har i stedet prioritert å få gjennomført uforutsette brannsikringstiltak.
- *Videreføre og utvikle videre samarbeidet med frivillige lag og faste leietakere*
Dette tiltaket er videreført og utviklet i planperioden. Ett av tiltakene har vært en endring av rådsstrukturen for å klargjøre og lette planleggingen av driften på museet. I 2012 ble rådsstrukturen endret fra at museet hadde et museumsråd til å få et museumsfaglig råd og et driftsråd.

3. *Øke fokuset på museets kulturhistoriske formidlingsarbeid*

- *Tydeligere tematisk fokus*

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

Dette tiltaket er blitt realisert bl.a. gjennom utstillingen 2010- *Tur/retur Leiremskog* som plasserer Lørenskogs historie i forhold til den nasjonale historien.

Et annet tiltak er Liv Bjellands artikkel «Lørenskog bygdemuseum - *Lørenskog bygdemuseum. Ikke for mye museum...?*» i antologien *I skyggen av nasjonen* 2013 (red. Kari Amundsen, Odd Are Berkaak, Camilla Maartmann). Denne artikkelen plasserer Lørenskog bygdemuseum i en forskningsbasert sammenheng med andre museer i regionen.

I 2013 laget Lørenskog bygdemuseum i samarbeid med Lørenskog Historielag en utstilling om Mathilde Philips, som var helsesøster i kommunen. Dette utstillingsprosjekt var del av Stemmerettsjubileet 1913-2013 for kvinnelig stemmerett. Bidraget fra Lørenskog bygdemuseum har plassert Mathilde Philips fra Lørenskog i en nasjonal og regional sammenheng.

Prosjektet «De levde av jorda» har som dobbeltformål å formidle den gamle jordbrukskulturen i Lørenskog og samtidig se denne i et flerkulturelt perspektiv. Dette tiltaket vil bidra til å skape sammenheng mellom det lokale Lørenskog og det globale.

- *Utstillinger i et moderne formspråk*
Alle nye utstillinger på Lørenskog bygdemuseum er utarbeidet i et nytt formspråk med store plansjer og veggdekorasjoner. *Tur/retur Leiremskog* er dekorert med flere historiske bildemontasjer som gir et godt utgangspunkt for fortelling i forbindelse med skoleomvisning. Prosjektet «De levde av jorda» planlegges oppbygget med interaktive elementer.
- *Større tilbud av personbaserte formidlingsformer*
I forbindelse med utstillingen *Latjo Drom* 2009, deltok Lørenskogs 10. klassinger på et undervisningsopplegg, der formidlere med taterbakgrunn fortalte om egen oppvekst og opplevelse av å være tater.
- *Bedre nettbasert formidling*
Museet har egen hjemmeside til formidling av virksomhet og arrangementer. Akershusmuseets facebook og kommunens nettsider brukes til å formidle arrangementer og aktiviteter.

4. Utvikle museet så det når bedre ut til hele Lørenskogs befolkning

- *Formidle også nyere lokalhistorie inkludert urbanisering og det flerkulturelle aspektet i befolkningen*
Det er gjort flere tiltak i forbindelse med formidlingsvirksomheten på museet. Den permanente utstillingen *Tur/retur Leiremskog* 2010- og de temporære utstillingene *Latjo Drom* 2009, *Minner fra Migrasjon* 2011, *Babysokker og babyluer* 2013 inneholdt alle et flerkulturelt perspektiv. Valget av Mathilde Philips som representant for Stemmerettsjubileet hadde også et flerkulturelt perspektiv, idet Philips var av annen etnisk opprinnelse, noe som var meget uvanlig i Lørenskog i den periode hun virket som helsesøster fra 1937 til 1967. Prosjektet «De levde av jorda» inneholder et spennende flerkulturelt perspektiv.

Arrangementet Internasjonal basar har vendt tilbake til Skårer gård i 2013 etter å ha vært på Lørenskog hus i en to-årsperiode.

5. Ruste opp arbeidet med bevaring og arkivering av museets gjenstandssamling

Dette tiltaket er blitt godt ivarettatt igjennom Del 1 av prosjektet «De levde av jorda». I forbindelse med gjennomgangen av gjenstandssamlingen i dette prosjektet, ble det utarbeidet en *Tilstandsrapport for museumsamlingen ved Lørenskog bygdemuseum*, som påpeker nødvendige tiltak for sikring og bevaring av museets gjenstander og det ble iverksatt en rekke sikringstiltak som var mulige innenfor museets rammer.

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

Akershusmuseets gjenstandskonservator har deltatt i flere befaringer i magasiner og museumsbygninger og har gitt anbefalinger som følges opp. Akershusmuseets arkitekt er blitt konsultert ved spørsmål om bygningsrestaureringer.

Teknisk sektor i Lørenskog kommune har løpende fulgt opp både mindre vedlikehold og større vedlikehold på museets anlegg.

I forbindelse med brannsikringssaken har leder ved Riktig Restaurering i Akershus (en avdeling i Akershusmuseet) gitt anbefalinger til gjennomføring av brannsikringstiltak som samtidig tar hensyn til bevaringshensyn.

3.2 Konklusjon og anbefaling til den nye planperioden

Gjennomføringsevnen på Lørenskog bygdemuseum har en direkte sammenheng med museets bemanningssituasjon. Gjennomføringen av Del 1 av prosjektet «De levde av jorda» viser at økt bemanning gir gode ringvirkninger på mange tiltak.

Med en større bemanningsprosent vil museet være i stand til å få flere tiltak og prosjekter gjennomført. Økte midler og en større medarbeiderstab vil gi mer kvantitativ kapasitet og kompetanse, hvilket er helt essensielt for å utvikle museet.

4 Ny plan for perioden 2015 – 2019

Forrige planprosess og erfaringen i løpet av planperioden har gitt kunnskaper som det er ønskelig å benytte på en positiv måte. I arbeidet med dette plandokumentet er det derfor foretatt noen endringer fra siste plan. Slik vil det bli presentert 7 Strategier for museets arbeid i neste planperiode og deretter følger tallfestede økninger i tilskudd og prosjektmidler som kan virkeliggjøre disse strategiene. Det er spesielt vektlagt å få øket bemanningen på museet da dette er essensielt for å utvikle museet på en slik måte som de 7 strategiene legger opp til.

4.1 Planprosessen

Planarbeidet ble startet i august 2013 og blir avsluttet våren 2014. Lørenskog bygdemuseum har, i samarbeid med Lørenskog kommune Kultur, vært administrativt ansvarlige for gjennomføringen av planprosessen, for bearbeidelse av data og for utarbeidelsen av selve plandokumentet.

Planen har vært behandlet i flere runder i Lørenskog bygdemuseums museumsfaglige råd som har kommet med innspill gjennom hele prosessen med utformingen av høringsdokumentet.

4.1.1 Grunnlagsdokumenter

I arbeidet med planens 7 strategier har det blitt tatt utgangspunkt i de sentrale, regionale og lokale myndigheters overordnede mål for museumssektoren:

Museumsplan for Lørenskog Bygdemuseum 2010-2014

Vedtekter for Lørenskog bygdemuseum

Avtale mellom Lørenskog kommune og Akershus fylkesmuseum om overføring av ansvar for forvaltnings-, utviklings- og driftsoppgaver på Lørenskog bygdemuseum (Konsolideringsavtalen) – pr. mai 2006

Stortingsmelding nr. 49 (2008-2009) Framtidas museum – Forvaltning, forskning, formidling, formying

Fylkeskommunal museumspolitikk 19.02.13 (Akershus fylkeskommune)

Akershusmuseets strategiplan, 2013-16

4.1.2 Forholdet til andre kommunale planer

Arbeidet med å innarbeide konsekvensene av handlingsprogrammet i det øvrige kommunale planverk vil bli påbegynt umiddelbart etter at kommunestyret har vedtatt museumsplanen for 2014-2018.

- Driftskostnader må innarbeides i de årlige kommunebudsjettene
- Utgifter til vedlikehold, sikring m.m. må innarbeides i vedlikeholdsplaner for kommunens bygg og anlegg

5 Strategier

I strategiarbeidet har det vært lagt vekt på å oppfylle Lørenskog kommunes visjoner for sin museumspolitikk sammenholdt med nasjonale føringer for museumsvirksomhet og Akershusmuseets strategiplan, 2013-16.

Det vil bli presentert 7 strategier for museets arbeid i neste planperiode og deretter en kostnadsramme med tallfestede økninger i årlig driftstilskudd og prosjektmidler som kan virkeliggjøre disse strategiene.

5.1 Visjoner for Lørenskog kommunes museumsvirksomhet

Lørenskogs kommunes visjon for museumsvirksomheten er todelt. Lørenskog bygdemuseum skal være:

- Museum - drevet på faglig kvalitetsmessig måte
- Møteplass - for mangfoldig kulturell virksomhet

Museum - drevet på faglig kvalitetsmessig måte

Lørenskog bygdemuseum skal i følge egne vedtekter «(...) bevare et representativt utvalg av kulturminner i Lørenskog. Museet skal formidle bredden i kommunens historiske utvikling. Museet skal bidra til økt interesse for Lørenskogs historie både i forskningsmiljøet og blant publikum generelt» (jfr. Vedtekter for LBM pr. 07/98).

Konsolidering for faglig satsning

Da kommunestyret i 2006 gikk inn for avtalen mellom kommunen og Akershus fylkesmuseum om overtakelse av driften av Lørenskog bygdemuseum, var dette et uttrykk for at kommunen ønsker å få et kvalitativt bedre museum, først og fremst museumsfaglig, men fortsatt også som et mangfoldig, kulturelt samlingssted.

Som del av Akershusmuseet er bygdemuseet på Lørenskog blitt en aktør i den samlede formidlingen av regionens kulturhistorie. Lørenskog bygdemuseum skal finne en naturlig plass som ivaretaker av kommunens egen historie, men også som bidragsyter i formidlingen av hele regionens felleshistorie.

Møteplass - for mangfoldig kulturell virksomhet

Lørenskog kommune har som nedfelt målsetning at museet også skal fungere som et samlingssted der en rekke former for kulturytring kan oppleves, både som del av museets historiske formidleroppgaver, og i kontrast til disse.

Denne målsetningen bæres videre inn i den nye planen: Museet skal være en møteplass med et bredt tilbud av aktivitet og gode opplevelser for hele befolkningen. Denne aktiviteten kan videreutvikles til å få en sterkere basis i kunnskapsbaserte opplevelser. Slik vil museet kunne bli en møteplass som gir også nye generasjoner og flere ulike grupper i befolkningen en sterkere tilhørighet til Lørenskog og til kommunens historie.

5.2 Akershusmuseets strategiplan, 2013-16

Akershusmuseet utarbeidet i 2013 en ny strategiplan gjeldende for perioden 2013-16. Strategiplanen avspeiler de føringene som det konsoliderte Akershusmuseet har fått fra stat og fylke. De strategiske valgene har nedfelt seg i 7 strategiske felt. Lørenskog bygdemuseumsstrategiplan er utarbeidet i samme mal.

5.3 Lørenskog bygdemuseums strategiplan, 2014-18

Møteplass, mangfold, lokal historisk forankring

Lørenskog bygdemuseum skal være en lokalhistorisk forankret møteplass som inkluderer alle. Vi skal lage arrangementer, utstillinger og skoleopplegg som appellerer til alle kommunens innbyggere med fokus på kunnskap og fellesskap. Bygdemuseet har en åpen og imøtekommende profil i samarbeidet med frivillige foreninger og lag som ønsker å bruke stedet for kurs, aktiviteter, foredrag, møtevirksomhet m.m. Bygdemuseet skal fungere som møteplass for kommunens innbyggere både i forbindelse med kulturelle aktiviteter og familiære sammenkomster.

Bygdemuseet skal ivareta den historiske dimensjonen i kommunens historie og arbeide for å spre kunnskap til alle kommunens innbyggere gjennom sine aktiviteter. Bygdemuseet skal jobbe aktivt med å fornye seg, slik at det kan appellere til nye brukergrupper og holde på gamle. Bygdemuseet skal arbeide profesjonelt for å sette fokus på dimensjonene fortid, nåtid og fremtid gjennom sitt museale arbeid med forvaltning, formidling og forskning. Bygdemuseets virksomhet skal forankre sine temavalg i lokalsamfunnets behov.

1. Det mangfoldige Lørenskog

Lørenskog bygdemuseum skal utvikle museets kulturhistoriske formidlingsarbeid slik at det når bedre ut til hele Lørenskogs befolkning. Museet skal signalisere tilgjengelighet og inkludering i all sin virksomhet. Målsettingen er å gjøre museet mest mulig åpen for alle grupper i mange forskjellige sammenhenger. Museet skal være nytenkende og åpen for nye måter å bruke arealer, utstillinger og fasiliteter på.

- Ferdigstillelse av bevarings- og formidlingsprosjektet «De levde av jorda» med et flerkulturelt perspektiv
- Få til undervisningstilbud som kan inngå i kommunens integreringstiltak
- Få til små temporære utstillinger med flerkulturelle aspekter
- Få til samarbeid med innvandrerorganisasjoner
- Få til tilbud for sykehjem, behandlingstilbud, barnehager m.m. som kunne ha utbytte av ulike opplegg på museet

2. Det digitale bygdemuseum

Lørenskog bygdemuseum skal satse på å kommunisere mer via digitale medier og arbeide for å få til mer nettbasert formidling av museets samlinger, utstillinger og arrangementer. Nye digitale teknikker skal tas i bruk etter hvert som de blir alminneliggjort og blir en del av innbyggernes kommunikasjonsmønstre. Digitaliseringens formål er å spre kunnskap til nåværende brukere og å nå nye brukergrupper.

- Det skal legges inn åpen nettilgang i alle museets bygninger på Skårer gård
- Det skal arbeides for å digitalisere samlingene og å få dem lagt ut på www.digitaltmuseum.no
- Utstillinger og arrangementer skal alltid kommuniseres via digitale verktøyer
- Museet skal være synlig på sosiale medier
- Det skal arbeides med QR-koder og lignende

3. Kommunalt fokus

Bygdemuseet skal bidra til å skape fellesskapsfølelse og forankring for Lørenskog kommunes innbyggere. Museet skal fungerer som møteplass for kommunens innbyggere både i form av store arrangementer og små tilstelninger. Museets formidling, forskning, innsamling og

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

dokumentasjonsarbeid skal inneha en lokal forankring. Museet skal samarbeide med kultursektoren for å få til tilbud som kan inngå i arbeidet for å nå kommunestyrets målsettinger om et helhetlig kulturtilbud til kommunens innbyggere. Museet skal utarbeide tilbud til kommunens skoler og forskjellige utdannings- og læringssteder. Museets lokaler skal være åpne for utleie til foreningsformål og familiesammenkomster.

- Videreutvikle bygdemuseets store populære arrangementer som: St. Hans-feiringen, Internasjonal basar, Julemarked m.m. for å styrke fellesskapsfølelse og forankring.
- Få til en helhetlig planlegging av kulturelle tilbud på bygdemuseet i samarbeid med kultursektoren for å imøtekomme kommunens behov
- Utarbeide et nytt DKS-opplegg i forbindelse med «*De levde av jorda*»-prosjektet
- Utarbeide læringstilbud etter behov
- Arbeide for å oppgradere utleietilbudet med bedre tilgjengelighet og møblering

4. Bevaring for fremtiden

Lørenskog bygdemuseum har som arbeidsfelt å ivareta den historiske dimensjonen i Lørenskog kommunes samlinger av museale bygg og gjenstander. Museets skal i samarbeid med teknisk sektor i Lørenskog kommune ivareta vedlikehold og sikring. Museet skal vitalisere bygninger gjennom bruk og formidling. Museet skal innsamle gjenstander som har betydning for kommunens historie og innbyggere. Museet skal forske på viktige aspekter i kommunens historie og dokumentere, innsamle og sikre nåtidsfenomener for å ivareta den historiske dimensjonen i fremtidens Lørenskog.

- Få til en omfattende brannsikring av bygningsmassen på Skårer gård slik at museets møte- og utstillingsrom igjen kan bli tilgjengelige for kommunens innbyggere
- Samarbeide med teknisk sektor om vedlikeholdsplaner og sikringstiltak.
- Rydde og ordne samlingene etter retningslinjer utarbeidet i første del av prosjektet «*De levde av jorda*».
- Innsamle gjenstander, fotografi og dokumentasjon om Lørenskogs fortid og nåtid
- Vurdere å sikre eldre bygninger i bygda til museumsbygg

5. Videreutvikle samarbeid, kunnskap og formidling

Lørenskog bygdemuseum skal få til utstillinger i et moderne formspråk for å være relevant for nåværende og nye brukergrupper. Museet skal stimulere den lokale interessen og innsatsen til lag og foreninger gjennom å få til morsomme, spennende fellesutstillinger og fellesarrangement. Museet skal i sin formidlingsvirksomhet gå utover sine museale fysiske rammer gjerne i form av vandretstillinger og eksterne foredrag. Museet skal tiltrekke nye brukergrupper/frivillige organisasjoner. Museet skal delta i Akershusmuseets samarbeidsfora og nasjonale samarbeider for å få tilgang til utstillings-, markedsførings-, og arrangementssamarbeid.

- Trekke til seg nye brukergrupper/frivillige ved å signalisere at alle er velkomne
- Tilby vandretstillinger og eksterne foredrag
- Delta i Akershusmuseets samarbeider og nasjonale samarbeider f.eks. 2014-markeringen og det årlige Kulturminnedagssamarbeidet

6. Et effektivt museum

Lørenskog bygdemuseum skal utvikles for å bli et moderne museum. For å få til museets skisserte planer på en effektiv og god faglig måte vil en økt bemanning med bred faglig sammensetning være nødvendig. Det vil også være nødvendig å få til museumsbygninger som kan imøtekomme kravet om tilgjengelighet for alle brukergrupper, store besøkmengder, mange skoleklasser og behovene til lag og

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

foreninger. Lokalene skal også kunne ivareta kravene til sikring av samlingene, en moderne utstillingspresentasjon og behovene for moderne kafedrift og nødvendige fasiliteter som toalett, garderobe m.m. Alt dette peker mot å utrede mulighetene for et nytt museumsbygg, samt på sikt å inkludere kårboligen i museumsvirksomheten.

- Arbeide for å få til en bedre bemanningssituasjon på museet
- Utrede mulighetene for nytt museumsbygg
- På sikt inkluderer kårboligen i museumsvirksomheten

7. *Synlig museum i Lørenskog*

Lørenskog bygdemuseum skal være et naturlig førstevalg når kommunens innbyggere søker etter opplevelser og fellesskap på nett, på avisenes «hva skjer»-sider, på facebook og når de snakker med hverandre og anbefaler gode steder å besøke i kommunen. Vi skal være et «rundt om hjørnet» tilbud som alle kjenner til.

- Kafé og museum-konseptet tirsdag og torsdag skal videreutvikles og forankres – ryktet skal gå om et lavterskeltilbud «rundt om hjørnet»
- Vi skal levere det vi lover og få til gode opplevelser, slik at vi får et godt ry
- Vi skal være synlige på nettsider, facebook og avisenes «hva-skjer»-sider
- Vi skal skilte på en synlig og estetisk god måte
- Vi skal få presseartikler på grunnlag av spennende utstillinger og arrangementer

5.4 *Kostnadsramme*

Lørenskog bygdemuseums konsolidering med Akershusmuseet medfører at museet mottar fylkeskommunalt og statlig driftstilskudd. Disse tilskuddene er betinget av hverandre og økning i driftstilskuddet fra en av partene, Lørenskog kommune, Akershus fylkeskommune eller Staten, gir grunnlag for økt tilskudd fra de andre partene.

Lørenskog bygdemuseum har, betinget av konsolideringen, anledning til å søke stimuleringsmidler i Akershusmuseet til prosjekter og prosjektmidler til museumsutvikling fra Kulturrådet.

Til prosjekter er det mulig å søke midler fra fond og sponsorer.

Det søkes om:	Hvorfor	Kostnad
Økt bemanning – 100% stilling for daglig leder	For å drifte og utvikle museumsvirksomheten i samsvar med strategiplanen <i>Strategi 1-7</i>	250.000 kr driftstilskudd
Økt bemanning – 50% formidlerstilling	For å utvikle tilbud til skoler og flerkulturell virksomhet, publikumstilbud og aktiviteter <i>Strategi 1, 3, 5, 7</i>	250.000 kr i driftstilskudd
Økt bemanning 20% museumsvert på timebasis	Til arrangementer og sommeråpent museum <i>Strategi 3, 7</i>	100.000 kr i driftstilskudd

Museumsplan for Lørenskog kommune 2015 – 2019

Utvikling av interiør i driftsbygningen/låvedelen	For å gjøre låven bedre egnet til utstillings- og museumsvirksomhet <i>Strategi 1, 4</i>	1.000.000 kr i prosjektmidler
Utstillingsinventar, utstillingsbelysning, plansjer, mekaniske interaktive installasjoner	For å skape en interaktiv og spennende De levde av jorda utstilling med moderne formspråk <i>Strategi 1, 4, 5</i>	200.000 kr
Trådløs nettilgang og pc-er til bruk for medarbeidere, frivillige og publikum i våningshus og driftsbygning	Ledd i digitaliseringen av museet og dets virksomhet. Lokale lag i museet ønsker å få nettilgang i alle kurslokaler. Behov i forhold til museets publikum og leietakere. <i>Strategi 2</i>	30.000 kr i driftstilskudd 100.000 kr i prosjektmidler
Profesjonell rengjøring av låven og flytting av store gjenstander	I forbindelse med brannsikringen av låven å få til bedre forhold for bevaring og sikring av samlingen på låven. Del av «De levde av jorda» prosjektet <i>Strategi 1, 4</i>	100.000 kr i prosjektmidler
Annonseringsbidrag	Bedre markedsføring av museets arrangementer og aktiviteter <i>Strategi 7</i>	50.000 kr driftstilskudd
Oppstart av nye arrangementstilbud, spesielt tilbud om musikk-arrangementer på tunet	For å utvikle museet som kulturell møteplass for kommunens innbyggere <i>Strategi 3</i>	100.000 kr prosjektmidler

Vedlegg 1: Lørenskog bygdemuseums historie

Arbeidet med å samle inn historisk kildemateriale fra Lørenskog startet i 1930-årene da herredsstyret satte ned en komité til å ta seg av dette. Pionerene var Hans Kristiansen Brataas som formann, Magnus Brøsholen, Jens Finstad og Alfred Thorshaug. Innsamlingen lå nede i krigsårene, men etter krigen ble arbeidet gjenopptatt, og i midten av 1950-årene besto bygdesamlingen av ca. 350 gjenstander. Ønsket var å etablere et bygdetun med bygninger, inventar og utstyr som kunne vise hvordan folk hadde levd i bygda i tidligere tider. Stabburet på Nordby ble provisorisk bygdemuseum inntil et mer permanent sted kunne opprettes. Lørenskog historielag ble trukket inn i arbeidet, og det ble arrangert søndagsstevner ved stabburet på Nordby.

Da Nordby ble valgt som tomt for det nye Sentralsykehuset i Akershus, mistet museet sitt faste tilholdssted. I 1971 kjøpte Lørenskog kommune Skårer gård, og det ble vedtatt at gården skulle nyttes til friluft- og kulturformål. Et utvalg foreslo *"å utnytte bygningene og omkringliggende areal til kulturelle formål, festplass og bygdetun"*. Full realisering av planene strandet på grunn av manglende økonomi, men i 1981 ble to rom i hovedbygningen, storstua og kammerset, tatt i bruk til museumsformål. Flere kommunale etater disponerte den resterende delen av bygningsmassen, særlig til lagerformål. Dette førte til uklarheter om bruk og vedlikehold av bygningene.

Størsteparten av bygdesamlingen har fra 1975 vært oppbevart på Skårer gård. Lørenskog bygdemuseum eies av Lørenskog kommune. Kommunens kulturstyre var de første årene også museumsstyre. Museumsstyrets ansvarsområde var derimot uklart, og dette gikk ut over driften av museet.

I 1984 ble det vedtatt å opprette et eget styre for museet med representanter fra Lørenskog kommune, Lørenskog historielag og fra Akershus fylke. Fra 1986 fikk Skårer gård status som bygdemuseum for Lørenskog, og forvaltningen av museet ble lagt inn under museets styre.

Fra 1996 ble Lørenskog bygdemuseum organisert som et desentralisert museum. I dag omfatter Lørenskog bygdemuseum Skårer gård, våningshuset på Skulerud gård, også kalt *Skulerudstua*, og vasshulet i Losby. Foruten registrerte og uregistrerte gjenstander omfatter bygdemuseets samlinger også bygninger og anlegg på disse eiendommene.

I november 2006 gikk Lørenskog bygdemuseum inn i Stiftelsen Akershus fylkesmuseum (nå: *Akershusmuseet*) sammen med andre museumsavdelinger i regionen. Stiftelsen tok over det faglige driftsansvaret mens kommunen fortsatt sto som eier og hovedansvarlig for museets økonomiske fundament.

Bygdemuseet var likevel fortsatt uten egne ansatte. Frivillige fortsatte som før å gjøre en stor innsats både i forbindelse med ulike arrangement, utstillingsarbeid, historiarbeid og diverse forefallende. En del driftstjenester har i en overgangsfase blitt kjøpt av kommunen, blant annet vaktmestertjenester og administrasjon av utleievirksomheten. Dette var oppgaver som kommunen fra tidligere selv hadde hatt ansvar for.

Først på forsommeren i 2008 fikk Lørenskog bygdemuseum tilsatt en faglig leder, om enn bare i halv stilling. Dette er likevel en begynnelse og et steg på veien mot et museum der ivaretagelsen av museets mangfoldige oppgaver kan bli bedre ivaretatt.

Vedlegg 2: Historiske riss

Området som i dag omfattes av Lørenskog kommune, har hatt bosetning med gårdsdrift siden bronsealder. Både navnet Haneborg (Huneborg) og bronsealderroytene i åsen her vitner om dette.

Senere vet vi at Lørenskog har vært et viktig gjennomfartsområde mellom Oslodalen og Romeriksslettene helt fra folkevandringstiden (ca. 400 – 600 e. Kr.) og framover. Gårdsnavnene i kommunen forteller at folk i økende grad har slått seg ned i området og drevet landbruk i fra 500 – 600 tallet og framover.

Navnet *Lørenskog* kommer fra *Leireimskóg*, som betyr *grenseskogen med leirheimen*. Grensen mot hovedstadsområdet har i økende grad preget utviklingen i Lørenskog gjennom historien. Fra å være en landbruksbygd langt ute på landet, har Lørenskogs historie gradvis blitt vevd sammen med hovedstadens historie ettersom byen vokste seg utover.

Dette ser vi blant annet gjennom sagbruksvirksomheten startet av rike Oslo-borgere rundt 1600-tallet, utbyggingen av hovedtrafikkåre gjennom Lørenskog og den store tilflyttingen av folk som jobbet i byen.

Som egen kommune har Lørenskog kommune bare eksistert i ca. hundre år. Ved utskillelsen fra Skedsmo i øst i 1908, var kommunen den geografisk aller minste i Akershus amt og befolkningsmessig den tredje minste med bare litt over 1200 innbyggere. Ikke desto mindre var Lørenskog meget sammensatt, delt i tre svært ulike lokalsamfunn.

Lengst i sør lå ”godseierbygda”, dominert av jordeierfamilien Boeck som eide og drev godset Losby. Her rådet skogeieren som faderlig arbeidsgiver for sine mange avhengige undersåtter. Sagbruksdriften ved Losby ga det økonomiske fundamentet og levevei for mange familier.

I midtre delen av Lørenskog, finner vi den typiske norske landsbygda med velstelte gårder, men uten høy levestandard. Omkring halvdel av innbyggerne i kommunen bodde i dette området.

Nord i Lørenskog, langs jernbanen og hovedveien mot Oslo, lå det en voksende forstadsbebyggelse. Dette var arbeidernes og arbeiderklassens Lørenskog. De som bodde her arbeidet stort sett i Oslo, i industrien eller handels- og servicenæringen i hovedstaden. Dette området var også kjent utenfor kommunens grenser for sin store taterbosetning og som hytteområde for Oslo-folket.

Mellom disse ulike, tilgrensende samfunnene var det et konstant spenningsforhold, økonomisk, sosialt og kulturelt.

Viktige trekk i utviklingen av Lørenskog kommune på 1900-tallet:

Forstaden vokser

Godseiersamfunnet forsvinner helt, men lever videre symbolsk i kommunevåpenet der vasshjulet fra saga i Losby er motiv. Også bondesamfunnet midt i kommunen reduseres kraftig. Med mekaniseringen av jordbruket etter andre verdenskrig, sank antall aktive jordbruk med nesten 50 %.

I dag er førsteinntrykket av kommunen det bymessige preget med stor konsentrasjon av boliger og handelsbedrifter

Befolkningseksplasjonen i Lørenskog

Få norske kommuner opplevde en lignende vekst i befolkning på like kort tid. Fra 1908 ble folketallet mer enn tidoblet i løpet av to generasjoner. Lørenskog ble et nybyggersamfunn og de fleste som kom, bosatte seg i «forstaden» nord i bygda, langs hovedferdselårene mot Oslo.

De siste tiåra har befolkningsveksten også utvidet det kulturelle mangfoldet i kommunen. Lørenskog er ved årtusenskiftet kommunen med tredje høyeste innvandrerandel i landet.

Spenning mellom næringsliv og bomiljø

Etter stor arbeidsledighet i Lørenskog mellomkrigstiden, ble det i årene etter krigen svært viktig å bygge opp et eget næringsliv i Lørenskog, slik at kommunen kunne bli selvforsynt med arbeidsplasser, og helst innen industrien.

Denne politikken kom ofte i konflikt drømmen om det trygge og gode bofellesskapet. I løpet av 1960- og 70-årene ble målet om flere industriarbeidsplasser, byttet ut med idealet om «renslige» arbeidsplasser, gjerne innenfor servicenæring og -sektor. Sentralsykehuset i Akershus, lokalisert til Lørenskog, ble et slikt forbilde som etter innvielsen i 1960 vokste seg til Lørenskogs største arbeidsplass. En annen offentlig organisasjon, kommunen, ble faktisk den nest største arbeidsplassen.

Handelsstedet langs veien mellom bygda og storbyen

Utbygging av hovedtrafikkårene øst - vest, først med det som nå kalles *Gamleveien*, og senere landets første jernbane, Hovedbanen, har satt sitt karakteristiske preg på kommunen. De siste tiårene har veiutbyggingen i stor grad lagt premissene for senterutviklingen i Lørenskog. Dette gjør at Lørenskog ikke utvikler seg til ett kompakt tettsted, men til flere tettstedssamlinger.

Flere store kjøpesentre har etablert seg i tilknytning til veisystemet i Skårer - Solheimsområdet. Lett biltilgjengelighet har gjort Lørenskog til et sted der folk langt ut over kommunens grenser, drar for å handle. Ved starten av det 21. århundre er Lørenskogs identitet stadig mer knyttet til den framvoksende, sterke handelsnæringen i distriktet.

Lørenskog har hatt en forrykende utvikling det siste århundret til en flerkulturell forstad. Likevel bærer kommunen fortsatt i seg de gamle kulturene fra godseiersamfunnet og bygdesamfunnet – ikke like åpenbart for alle, men med tydelige spor som ennå vises tydelig i landskap, bebyggelse og bevarte kulturhistoriske minner.

Vedlegg 3: Bygninger/anlegg – fakta

Bygningsmasse

Bygninger/anlegg	Oppført år	Materiale	Areal m ²
Skårer gård; våningshus i 2 etasjer	Siste del av 1700-tallet	Trebygning, laftet tømmer og bindingsverk	362,6
Skårer gård, låve	Siste halvdel av 1700-tallet	trebygning, laftet tømmer og bindingsverk, mursteins fjøskasse. Påbygd flere ganger fram til 1930- tallet	2156,5
Skårer gård, stabbur	Ca. 1860	Trebygning, laftet	100,8
Skårer gård, fritidshytte	Ca. 1930. Påbygd flere ganger. Flyttet fra Østaveien 12 i 1999	Trebygning, bindingsverk	43,0
Skårer gård, 2 lagrede bygninger, husmannsstue fra Luhr og stabbur fra Feiring	?	Trebygning, laftet. Ikke komplett	Ikke oppmålt
Skulerud gård, vånings-hus (Skulerudstua)	To deler, eldste fra 1669, den andre fra ca. 1770. Restaurert 1995.	Trebygning, Panelt laftet tømmer	97,6
Vasshjulet. Teknisk kulturminne, drivverket til Østmorksaga	Ca. 1860. Restaurert med overbygg i 1998	Trekonstruksjon og steinmurer	Ikke oppmålt